975
2000

ბურჯი ეროვნებისა

3

2000

ქართული ენა ისეთივე მდიდარია და მრავალმხროვანი, როგორიც არის ბუნება კავკასიონისა... მაგრამ ვაფასებთ ჩვენ ამ დაუფასებელს საუნჯესა? გვესმის ჩვენ მისი უმაღლესი ღირსება და მნიშვნელობა? ქართული ენა ამ ჟამად ჰგავს მშვენიერს ფოლადის სახნისსა, რომელიც უგუნურს პატრონს კუნჭულში მიუგდია, იშვიათად ჰხმარობს და ჟანგს აჭმევინებს. ამიტომ, ობიექტურად, თავის-თავად მდიდარი და განვითარებული, ქართული ენა სუბიექტურად, ჩვენს პირში, არის ღატაკი და დღე ნაკლულს არსებას მოგაგონებთ.

კიდევ ისე სამწუხარო არ იქნებოდა ქართული ენის აბუჩად აგდება, რომ ამ მოვლენას ვხედავდეთ მხოლოდ სასწავლებლებში; მაგრამ საგლახო და სავალალო ის გახლავთ, რომ იქაც კი, სადაც დედა-ენა უნდა შეუცილებლად უფლობდეს და სუფევდეს, მას ეპყრობიან, აქა-იქა მაინც, სწორედ ისე, როგორც ავგული დედინაცვალი ექცევა ათვალისწუნებულს თავისს გერსა. ეს მომაკვდინებელი სენი ცოტ-ცოტათი ეპარება ქართულს სახლობრივ სფეროსაც და ისიც რომელსა? არა მარტო გადაბირებულს მოხელეთა ოჯახობასა და ზოგიერთა გაფუქსავატებულს არისტოკრატებსა, არამედ თვით ჩვენს განათლებულს დასსაც კი გადასდებია. არა ერთს განათლებულს ქართველს სახლობას შეხვდები, სადაც მოზარდი თაობა ლაპარაკობს და ტიტინებს რომელსამე უცხო ენაზედ და ქართულისა კი ჭაჭანებაც არ ისმის. უფრო კიდევ სამწუხარო ის არის, რომ ამ გვარ სახლობათა რიცხვში ჰხედავთ მესამოცე და მეოთხმოცე წლების ზოგიერთა პატრიოტებსაც, რომელნიც ლიტერატურაში ცხარ-ცხარე სიტყვებს ხარჯავდნენ მამულისშვილობაზედ და საქმე კი იმით გაათავეს, რომ თვითონაც უღალატეს ეროვნებას და თავიანთ სახლებიდგანაც გამოაძევეს ქართული ენა.

იაკობ გოგებაშვილი

შინაარსი

ეს პრობლემაა

ე. ბაბუნაშვილი - კვლავ აბრევიატურების შესახებ ქართულში 2

რ. ბერულავა - ქართულ სიტყვათშემოკლებათა წესების ძველი და ახალი სისტემები 3

დედაენა

ნ. ჯორბენაძე - სწორია... 5

აკაკი და იაკობი

ი. გოგებაშვილი - საიუბილეო სალამი 6

ჩვენი სკოლა

ნ.ნ. - ასე გვასწავლიან მ. ჯავახიშვილს 7

აღიდებს სული ჩემი უფალსა

რას გვასწავლის წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველი მე-40 სიტყვაში „ნათლისღებისათჳს" 8

მარხვისათვის - ინტერვიუ დეკანოზ ზურაბ ანთაძესთან 10

ახალი სახელები

მ. მელიქიძე - ეს უკვე რიგერია 13

გ. ლეონიძე – 100

ნ. ლეონიძე - მამაზე 14

მილოცვა

გურამ თოფურია - 70 წელი 16

რეცენზია

რ. ქურდაძე - ქართული ჟარგონის ლექსიკონი 18

ევრიკა!

ლ. ჭანტურია - ზოგი რამ კომპიუტერის შესახებ 21

ეტლთათუს

თევზი 23

ინფორმაცია

აღიარება გოეთეს მთარგმნელთა კონგრესზე 24

სტუდენტური სპექტაკლი 24

მოვუსმინოთ პატარებს

მოგვითხრობს გ. ბედოშვილი .... გარეკანის III გვ.

გარეკანზე გურამ წიბახაშვილის ფოტო.

თანადგომისა და დახმარებისათვის მადლობას მოვახსენებთ შპს-ს „ფეროჯორჯია 2000" (დირექტორი თემურ გოცირიძე)

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№3 (27)

2000

უმთავრესი ბურჯი ეროვნებისა გახლავთ სამშობლო ენა.

იაკობ

გამოდის თვეში ერთხელ

ფასი 1 ლარი

ჟურნალში „ბურჯი ეროვნებისა“ გამოქვეყნდა ორი ფრიად მნიშვნელოვანი წერილი - გ. წიბახაშვილისა „აბრევიატურების ადგილი ქართულში“ (№10-11, 1999) და ლ. ლეონიძისა „კვ - კლასიკის შეფერხება“ (№1-2, 2000), რომლებიც თანამედროვე ქართული ენის უაღრესად აქტუალურ და, ამასთან, მტკივნეულ საკითხს - ქართული აბრევიატურების წარმოებისა და გამოყენების მოწესრიგებას ეხება. ორივე ავტორი, განსაკუთრებით გ. წიბახაშვილი, ვრცლად მსჯელობს აბრევიატურების ხასიათზე, მათი შექმნის

ელენე ბაბუნაშვილი

კვლავ აბრევიატურების შესახებ ქართულში

მოკლე ისტორიისა და გამოყენების შესახებ როგორც უცხო ენებში, ასევე ქართულშიც.

ჩვენ მიზნად არა გვაქვს ამ ზოგადი დებულებების განხილვა, რომლებიც ამ სტატიებშია გამოთქმული. მაგრამ ავტორების რეკომენდაციები ქართული აბრევიატურების წარმოებისა და სწორების თვალსაზრისით უდავოდ საყურადღებოა და ყურადღებასაც იმსახურებს. მართლაც, როგორი უნდა მოდელის დადგენა და შექმნის წესი აბრევიატურებს?

გ. წიბახაშვილი ე.წ. „ძერე“ აბრევიატურების ქართულად „განიტვრების“ ასევე ამბობს სახელწოდებების ლათინური (ან ლათინურ-ქართული) მოდელის მიხედვით გადმოტანას, თუმცა ბოლოსთვის ამ დებულების არ ეყოლება და სახელდობრ ტერმინს ისის დადგენას, „რა სახელი უნდა შეერქვას თანამედროვეს და რა თანამედროვეობით (მაგ. ვგ. გვ. დვ. კ. და სხვა)“. მისი აზრით, ავტორთა „აბგარის“ უნდა გაიწიოს უკვე დამკვიდრებული ბოჭკოვანის; (ოკლეპ. (ვებსა. ლუკასიმ. შეხეხე და სხვები). ავტორი, როგორც ჩანს, მხედველობაში არ იღებს ამ ფორმების, რომ ვიეპ. (ვებსა. დუკასი. შეხეხ. ქართული ენის ბუნების ხრეკლი გათვალისწინებით იქმნება შემდეგ, როგორიცაა, მაგალითად, „მოკლე მოჭრილი“ ან „გადაწყვეტილი“ და ქართული საინტერესო ენის ნორმების ამჟამად დარღვევის სხვა მაგალითები.

მეორე სტატიის ავტორი, ლ. ლეონიძე, სრულებით არ უარყოფს გ. წიბახაშვილის მიერ შემოთავაზებულ ვარიანტს, თუმცა, მისი აზრით, ქართული აბრევიატურების წარმოების საკითხის ასე გადაწყვეტა ალბათ

დაფიქრების საჭიროებს“; თვითონ კი გ.წ. „ძერე“ აბრევიატურების „განიტვრების“ ქართულში უკვე არსებული მოდელის (თუ მოდელების) გათვალისწინებით ამუშავებს.

ორივე ავტორი, ბუნებრივია, ცდილობს ამ ქაოსისა და ხრეკლი განუკითხაობის მოწესრიგებას, რომელიც მეფობს არის გამეფებული ქართულში აბრევიატურების (და, საერთოდ, არა მარტო აბრევიატურების) წარმოებისა და გამოყენებისას. მათი მოსაზრებები უდავოდ გასათვალისწინებელია, თუმცა ამ საკითხის გადაწყვეტისას ალბათ სხვა არა ერთი და ორი მოსაზრება იქნება გამოთქმული და სადავო საკითხს, იმედია, სახელმწიფო ენის ნორმების დამდგენი სახელმწიფო კომისია იტყვის.

ჩვენი აზრით, ერთმანეთისაგან მკვეთრად უნდა გაიმიჯნოს აბრევიატურების დაწერილობა და მათი წარმოთქმა. აბრევიატურების დაწერილობისას, ბუნებრივია, თავისუფლად შეიძლება მოდელად ითარგმნოს ნაწილების-დასახელება; თუმცა აშშ, შშს ან დსთ (ტრადიციული სახელი ნაწილების გარეშე) წერისას სრული აზრი ჩანს. რაც შეეხება ამავე აბრევიატურების ზეპირ გარითმულ ბგერებს, ეს უფრო ძნელია, თუ ეს მოსაზრებული იქნება. სასურველია მათი შეიძლება ვრცელი - ხმოვნიანი გარითმულის წარმოება; მართლებულად გამოიყენება ლ. ლეონიძის მოსაზრებაც, რომ უნდა იქნეს მათი გამოყენება და ხრეკლად წაკითხვა: უცხოური შემოსვლაში კი შეიძლება შესაბამისი აბრევიატურის ქართული ვარიანტის გამოყენებაც, თანამედროვე შემდეგ ამ სახელმწიფოების ნაცვლად, რომლებიც ქართულში არც ფუძის წარმოებით, არც იწერება, თუმცა თანამედროვეების თავიდანვე ზოგადი გამოთქმის ხდება.

ასეა თუ ისე, **ამ საკითხის უყურადღებოდ, თვითდინებაზე მარტო დატოვება დაუშვებელია,** თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ მისი ერთი ხელის მოსმით გადაწყვეტაც; აბრევიატურების მოსაზრებების თანამედროვე პირობებში ადვილი არ არის **და შესაბამისი სამეცნიერო დაწესებულებების აქტიურ ჩარევას მოითხოვს.**

თანამედროვე ენის განვითარებასთან ერთად ახალი ლექსიკური ერთეულების შექმნის ყველაზე მნიშვნელოვანი ტენდენცია სიტყვათშემოკლებისა დაკავშირებული. აბრევიატურათა ფართოდ გამოყენება ენის ბუნებრივი ცვლილების რეაქციაა, ვინაიდან გამოწვეული ქართული მოთხოვნა. პირველი ისტორიულ-აბრევიატურული ტიპის ლექსიკური გამოცემა ლონდონში 1886 წელს.

ეროვნული სისტემური წესების არარსებობის პირობებში სიტყვათშემოკლებათა უსისტემოდ, ქაოსურად შექმნა და გამოყენება ქართულის დამახინჯების საშიშროება ფაქტია. სწორად წარმოებული აბრევიატურა და ტერმინი კი ერთიანი მოქმედი ლექსიკური მიმართულების დროული გამოყენებაა.

სიტყვათშემოკლებებს ხან „ეკონომიის ძალის კანონის“ (A.Martine) შედეგს, ხოლო კი „ერთიანი ეკონომის“ (O.Jespersen) უწოდებენ. აშკარა ერთიანი ეკონომის არის ნიმუში: ნაცვლად ტექსტში ისტორიულისთვის სწორად წერის თუ ტექსტის (ან სიტყვების გამოთქმის) ფრაგმენტის შემცირების საფუძველი, რითაც მცირდება ბეჭდვითი (ან გამოთქმითი) სიტყვის მოცულობა და ა.შ.

სიტყვათშემოკლებათა საერთაშორისო ლიტერატურული მეტად თვალსაჩინო არის. ქართული ენისათვის, რომ ამის მიმართ-შეფერხება, სხვა თანამედროვე პირობებში, თუმცა ეროვნული ენის ამ სახელწოდებებისა, არსებობს ორიგინალი სიტყვათშემოკლება: გრაფიკული და ლექსიკური. გრაფიკული მხოლოდ წერისას გამოიყენება: მაგ. (მაგალითისთვის), ლ.(ლიტრი), ა.წ. (ამა წლის), ნაწ. (ნაწილი, ნაწილი), შ.შ. (მაგ შორის) და სხვები. ლექსიკური სახის აბრევიატურა, პირველად-ლიტერატურული ტიპისა, არც შეიძლება შესაბამისი სიტყვის პირველი ასოებისგან (ფონეტიკური ენის განსხვავებით ლექსიკური) და ა.შ. უცხოური ენებში, მათ შორის ინგლისურ ენაში, ისტორიული აბრევიატურის წარმოების წესს ერთვება ერთ ფორმის (მაგ., ისტორიული ალფავიტით მიმართულებულის (ჩიხის ორგანიზაციის) ფორმით Hot Mail („ცხელი ფოსტა“) არ იწერება აბრევიატური წესით როგორც HM, არამედ წარმოდგენილია სახით HTM (ეროვნული მიზეზი HM-ით მოცემულია Her Majesty's მისი უდიდებულესობის“ შემოკლება). მსგავსი მაგალითები მრავალია. ისტორიული აბრევიატურა ქართულად იწერება და იკითხება ასოებით მხოლოდ მაშინ, როცა შესაბამისი სიტყვების ფრაგმენტი ასოებიდან მოდის სხვებისა. მაგრამ აქაც საკითხი ასე მარტივად არ გადაწყდება.

ჩვენი ჟურნალის 1999 წლის №10-11-ში გამოქვეყნდა პროფ. ბ. წიბახაშვილის წერილი „აბრევიატურების ადგილი ქართულში“, რომელმაც დიდი ინტერესი გამოიწვია. ამჟამად გთავაზობთ პროფ ე. ბაბუნაშვილისა და დოც. რ. ბერულავას გამოხმაურებებს. ბ-ნი რ. ბერულავა თავის შემუშავებულ წესებსაც გვთავაზობს; ვაქვეყნებთ განხილვის წესით.

რევაზ ბერულავა

ქართულ სიტყვათშემოკლებათა წესების ძველი და ახალი სისტემები

ამ ენებში მომუშავე ტერმინოლოგებს, ქართველ ტერმინოლოგებისაგან განსხვავებით, აბრევიოლოგიური პრობლემები ნაკლებად აწუხებთ.

ქართულში აქამდე შემოვიდა ოთხი კატეგორიის ერთ სახის აბრევიატურა (განიხილეს აკად. არნ. ჩიქობავამ, პროფ. ალ. ღლონტმა, დოცენტმა როსტომ ლომაშვილმა, პროფ. ბ. წიბახაშვილმა და სხვებმა). ოთხივე კატეგორია ადგენს ერთიანი წესების სისტემას. ეს წესები, გარკვეული სახესხვაობით ზოგადი გამოყენებით დღემდეც არსებობს:

I. ინიციალური აბრევიატურა, რომელსაც ადგენენ შესამოკლებელი სიტყვების პირველი ასოებისაგან. აქ აუცილებელი პირობაა, რომ ამ სიტყვებიდან ერთ-ერთი მაინც იწყებოდეს ხმოვნით, რაც აბრევიატურას ლექსიკურ ერთეულად აწარმოებს (იწერება და იკითხება ასო-ასო. მაგალითად: ზაქსი, ქუთაისის საბჭოთა ტექნიკუმი, თსუ, სტუ და სხ.). II. ერთ ან სხვა თავკიდური მარცვლების შეერთებით მიღებული ლექსიკური ერთეული (სახელგამი - სახელმწიფო გამომცემლობა, საბლიტგამი - საბავშვო ლიტერატურის გამომცემლობა, მეურნეობა და სხ.). III. ერთ შესამოკლებელი სიტყვიდან პირველის თავკიდური მარცვალია აღებული, მეორე კი მთლიანად

ტერმინოლოგიური „შრიფტ“ დაძლევა მოსდევს. ამასთან დაკავშირებით გვინდა მოვიყვანოთ პროფ. ბ. წიბახაშვილის აზრი: „ბოლოდროს ქართულთან ერთად გზას გაკვლევ სწორედ მისი არატრადიციულობის გამო. ასეთ ვითარებაში, ასეთ ეპოქაში წინააღმდეგობა კი ყველა ხმაური ტერმინია, ვგონებ „დოგმატური“ (ბ. წიბახაშვილი - აბრევიატურების ადგილი ქართულში. ჟურნალი „ბუნება და ცხოვრება“, №10-11, 1999). შემობრუნებული ტერმინის მიმართებაში ყოველი ჩვენგანის უპირველესი მიზანი მისი სიწმინდის დაცვაა, იგი ბუნება ეროვნებისა, ერთ-ერთი მთავარი ნიშანი ეროვნებისათვის საკმარისად: მიწა, ენა, სარწმუნოება.

აბრევიატურებს, საბედნიეროდ, ტერმინოლოგიური და სხვა სპეციალისტები აქამდე ქონდნენ სტრუქტურად, გრამატიკული წესების დაუცველად. ქართული ასო-ნიშნების უცხოური ასოების სახელწოდებების გამოთქმით (მაგ. - СНГ-ს შესატყვისი ქართველოლოგიური პირველი წესით არის დსთ-ა. იკითხება ასო-ასო როგორც წერია და არა როგორც უშნოდ გვესმის ამბობენ: „დესეტე“. ისევე ნაცვლად წარმოთქმისა „ესენგე“-ს. ცეკა-ს (ცენტრალური კომიტეტის გადასახადი) ნაცვლად ამბობენ „ცეკა“ ეწოდა, არ წარმოადგენს გამოსათქმელს. ამ ტენდენცია, რომელსაც ყველა დაწე-

აბრევიოლოგიის სიტუაციური ანალიზი

მეცნიერული დარგების აბრევიატურა, რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, პირველად ლათინური ანბანის მქონე ქვეყნებში დაინერგა. იგი განაპირობა ამ ქვეყნების ცნობიერმა სტრუქტურამ და, განსაკუთრებით კი, ანბანისსტრუქტურამ. იგივე ითქმის რუსულ ენაზეც, რომლის ანბანსაც ლათინური მსგავსი სახელწოდებები აქვს. ამიტომ

(ელსადგური, პროფკავშირი და სხ.), IV. ერთ შესამოკლებელი სიტყვიდან პირველი სიტყვა ფუძითაა წარმოდგენილი, მეორე კი თავკიდური მარცვლით (ქალაქკომი, სახელკომი და სხ.).

აბრევიატურული ქაოსი, ენის დაუცველობა

ახალ სიტყვათა და მოვლენათა შესატყვის ცნებათა შემოტანა-დამკვიდრებას ერთგვარი ცნობილი „უხერხულობა“ თუ სიმულებაში - ყოველი ჩვენგანი ხმარობს - აბრევიატურა რომ არ შეესაბამება და ა.შ.

რუსული ანბანის სახელწოდებებით ქართული ასო-ნიშნების დამახინჯებებით ე.წ. „აბრევიატურების შექმნა“ ჩვენი ენის სიწმინდის შელახვაა. ანბანთა მრავალსახეობრივი სახელწოდებების აშკარა დამახინჯებაა. ამიტომ, ბევრი დაგვეთანხმება, რომ უვარგისია ამგვარი უხეში კალკები.

აბრევიატურის შესაქმნელად, როგორც აღვნიშნეთ, აუცილებელია ერთიანი სისტემური წესები, რომლებიც უნდა დაეყრდნოს არსებულ წესებს (ოთხ კატეგორიას) და არ დაამახინჯოს ქართული ასო-ნიშნების სწორი წარმოთქმა.

ჩვენი ღრმა რწმენით, თანამედროვე პირობებში ყოველდღიურ პრაქტიკაში გამოსაყენებლად ზემოაღნიშნული ოთხივე კატეგორიის წესი დაძველდა და ბევრ შემთხვევაში უვარგისია თანამედროვე მოთხოვნების კვალდაკვალ.

ამრიგად, აქამდე არსებული ქართული აბრევიატურული კატეგორიებისათვის აუცილებელია შესწორებების შეტანა და ახალი წესების დადგენა ყოველი კონკრეტული შემთხვევისათვის, მათ შორის უცხოენოვან სიტყვათშემოკლებათა თავისებურებების გათვალისწინებით.

წარმოდგენილი გვაქვს ექვსი წესი, რომლებიც ერთიან სისტემას ადგენენ.

აბრევიატურებისა და აკრონიმების წესების სისტემა

პირველი წესი: სიტყვათშემოკლება შეიძლება წარმოებულ იქნას აზრობრივად სწორი წინადადებებისაგან, რომელთა შემადგენელი სიტყვების პირველი (ინიციალური) ასოები ნებისმიერი თანხმოვნებია, თუ ამ თანხმოვნებს დავურთავთ შესამოკლებელი წინადადების ბოლო სიტყვის ბოლო ასო-ნიშანს, რომელიც, როგორც წესი, ხმოვანია (უმეტესად სახელობითი ბრუნვის ნიშანი). მაგალითად, სიტყვების „ინდუსტრიული ბიზნესი“ - Industrial Business (აბრ. IB) - შესაბამისი აბრევიატურა არის ხბ-ი. იგი ისევე გამოითქმის, როგორც იწერება. გამოითქმის „შეზღუდული პასუხისმგებლობა“ Limited (აბრ. LTD, Ltd)-ის შესატყვისი შემოკლება არის შპ-ა. სიტყვების „შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება“ - Limited Society-ის შემოკლებაა შპს-ა და სხვ. ამ წესით შედგენილი აბრევიატურები ენის ლექსიკური ერთეულები ხდებიან, იბრუნვიან როგორც არსებითი სახელები: შპა, შპა-მ, შპა-ს, შპ-ის, შპ-ით, შპა-დ, ასევე შპს-ა, შპს-ამ, შპს-ას, შპს-ის, შპს-ით, შპს-ად და ა.შ.

მეორე წესი: თანხმოვნებით დაწყებული რამდენიმე სიტყვისაგან გამოთქმული აბრევიატურის საწარმოებლად

21.684

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

უკუღმა პირველი სიტყვის (ან სიმბოლოთაციის ერთეულის აზრის შესაბამისად პირველი და მეორე სიტყვებიდან თავკიდური მარცვლის (მარცვლების)), ხოლო მომდევნო სიტყვებიდან კი წევრობრივ - პირველი ასოების. მაგალითად, მოწყობილობის -"ციფრული დიფერენციალური ანალიზატორი" Digital Differential Analizer (აბრ. DDA)-ის შემოკლება ციდა (საერთაშორისოდ აღიარებული ინიციალური აბრევიატურის წესით მხოლოდ პირველი ასოების (და, რაც სხვა ცნების (ქსენოსფეროს) გამოხატავს. იგივე ასოები (და მიიღება იგივე მოწყობილობის რუსული სახელწოდების ინიციალური აბრევიატურიდან **Цифровый Дифференциалный Анализатор** (აბრ. **ЦДА**). რაც ასევე არ გამოდგება საბრძოლო სუმბოლის თვალსაზრისით და სხვ. ამიტომ, ცხადია, სწორი ლექსიკური ერთეული (ციდა. ამავე წესით სიტყვებიდან United Nations Organization (აბრ. UNO, რუს. OOH) -"გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია" უმჯობესი ინიციალური აბრევიატურა უნებლიეთ: გეო (წინსართი -"გეო" ლექსიკონის დაკავშირებულ ცნებებთან იქმნება: გეოგრაფია, გეოლოგია, გეოპოლიტიკა და არ გამოდგება). ნუგზ მეორე წესით, პირველი და მეორე სიტყვიდან თითო მარცვლის გამოყოფით და მესამე სიტყვის პირველი ასოს მიმატებით მიიღება ლექსიკური ერთეული გაერო და ა.შ. ამავე წესით 1992 წელს ჩვენი საგამომცემლო ფირმის ნამდვილობასთან დაკავშირებით ავტორთა გვარ-სახელებიდან შექმნილი მთლიანად და მთლიანად სპეციალიზებული ლექსიკონის შექმნა-გამოცემაზე ორიენტირებული იბერთედი (**IBERTHED-ИБЕРТЕД**).

მესამე წესი: თანხმოვნებით დაწყებული რამდენიმე (ხამი და მეტი) სიტყვიდან გამოთქმიდან სწორი აკრონიმის მისაღებად საჭიროა შესამოკლებელი სიტყვების პირველ ასოებს შემოკლებულად დაერთოს ბოლო სიტყვა. მაგალითად, -რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი"-ს ინგლისური International Bank of Reconstruction and Development (აბრ. IBRD) და რუსული **Международный Банк Реконструкции и Развития** (აბრ. **МБРР**) გამოთქმების სწორი აკრონიმია რეგბ-ბანკი, გამოთქმის -"გამოყენებითი ლინგვისტიკის ბიურო (ან კომიტეტი)"-ს Committee(Bureau) of Applied Linguistics (აბრ. CAL) - **Бюро Комитет прикладной лингвистики** (აბრ. **БЛЛ**) აკრონიმია გალ-ბიურო (გალ-კომიტეტი) და სხვ.

მეოთხე წესი: ილუსტრირებული თანხმოვნებისაგან დაწყებული სიტყვების შესამოკლებლად და აბრევიატურის ადეკვატი გამოთქმისათვის აღებულია პირველი (და, ზოგიერ სხვა თანაბარ პირობებში საბრძოლველი ერთეულის აზრის შესატყვისად, მეორე) სიტყვის თავკიდური მარცვალი, სხვა შესამოკლებელი სიტყვებიდან კი წევრობრივ, მხოლოდ პირველი ასოები. მაგალითად, სიტყვებიდან -"მთავარი მდაბლებელი ქვესადგური" - Main Reduction Substation (აბრ. MRS) **Главная Понизительная Аодстанция** (აბრ. **ГПП**) ამ გზით მიიღება ახალი ქართული ლექსიკური ერთეული მმაქი (მმაქი). იგი თითქმის ასევე ჟღერს როგორც გაურცელებული სიტყვა მმანი (ანუ მმანი). ასევე ბიზნესში გაურცელებული გამოთქმა -"მთავარი მამოძრავებელი სტიმული - (Main Driving Stimulus, აბრ. MDS **Главный Двигаюший Стимул** - აბრ. ÂÄÑ) ნაიწერება ასე: მმას-ი და სხვ.

მეხუთე წესი: ილუსტრირებული თანხმოვნებისაგან დაწყებული სიტყვების შესამოკლებლად დასაშვებია ტრადიციული, ინიციალური აბრევიატურული წესი, ამასთან ჩვენს პირველ წესში აღნიშნული ბოლო სიტყვის ბოლო ასო-ნიშნის დართვით. მაგალითად, -საერთაშორისო საამონენტო ტელეფონი" - Subseriber Trunk Dialing (აბრ. STD) **Международный Абонентский Телефли** (აბრ. **MAT**) აბრევიატურა ღდება მარტივად სსტი. ბიზნესში გამოყენებული გამოთქმა -"ფასი-ფრახტი-დაზღვევა" - Cost, Freigth, Insurance (აბრ. CFI) **Цена, Фрахт, Страхование** (აბრ - **ЦФС**) მოკლედ ნაიწერება ფფდი და, ცხადია, ასევე წაიკითხება. არაისწორია ფფდ (გამოთქმის -ფარ-ფარ-ლინ" და ვერ გამოვიყენებთ) ან ფ.ფ.დ. (იგი გრაფიკული შემოკლებაა).

მეექვსე წესი: საერთაშორისო ხმარების სიტყვების ტერმინოლოგიური გაგების (წინის, ზომის,მოცულობის ერთეულები ასევე ლოკუმენტური მასალები და სხვ.) ქართულ ენაში აბრევიატურა იმ სახით შემოვაქვს, როგორც პირველწყაროა ენაში დაწერილი. მაგალითად, საგადასახადო, საბაჟო, ტრანსპორტირებისა და ბიზნესის სხვა სფეროში გამოყენებული ტვირთის მიმღებარე cgo -cargo (ტვირთი, რუს. карго) სწორი აბრევიატურა კარგო. ტ. იტალიური წარმოშობის აბრევიატურის fco (franco - თავისუფალი, გადასახადისაგან განთავისუფლებული) კაფი ფკო. ინგლისურენოვანი აბრევიატურის Co (Company- კომპანია) კაკო კო. -პროფესიონალი"-ს შემოკლება Pro (professional-დან) - **Про (профессиональный**-დან) ასევე მოკლებული კალკი პრო (იხმარებოდა პარალელური ფორმა **პროფ.** მაგალითად, პროფკავშირი-პროფესიონალური და ა.შ. ამ კალკით შეიძლება გამომცემლობა იბერთედ-ბერის ერთ-ერთი სერიის სახელწოდება ლექსიკონ-სერია). ამავე მე-6 წესით გრაფიკული შემოკლებით არის ft (foot-ფუტი)- **ფტ.** (წერტილით), std (standard-სტანდარტი). ქართულად **სტ.** (წერტილით) ქართული ლარის შემოკლებაა **ლ.** (წერტილით) და შესატყვისი ეკვივალენტი ვალუტის L. (Lari. ამასთან ხინონიმად იხმარება GLR - Georgian Lari-დან). რუს. **Л. (Лари)**. მონეტი **თეთრის** შემოკლებაა თ. (წერტილით) სხვათა ენებზე კი T (Tetri) და **T. (Тетри)** და ა.შ.

ზემოთ მოყვანილი აბრევიატურული წესები:

1) ეროვნულ-სახელმწიფო დონეზე აყალიბებს ქართულ სიტყვათშემოკლებათა ახალ სახეს სისტემას;

2) გამორიცხავს ქაოსურ, ხშირად ვარგისიანა და სოციალური სლენგების, უხეირო კალკების დონეზე სიტყვათშემოკლების მოძალებას;

3) თავიდან აგვაცილებს აბრევიატურულ უსისტემობას, ლათინურ-რუსული ასო-ნიშნების სახელწოდებით ქართული ანბანის ნიშნების სახელწოდებების შეცვლის მცდელობას, რაც ეწინააღმდეგება ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენილ მოთხოვნებს და სხვ.

სწორი აბრევიატურული სისტემით შედგენილი სიტყვათშემოკლებაც შეიძლება ამგვარი შეფასების ლექსიკური ერთეული გახდეს, გამდიდრების ენა და სხვ.

უსისტემოდ, ქაოსურად სიტყვათშემოკლების შემოტანა ენისთვის საზიანო ქმედებაა. ენის სიწმინდის დასაცავად კი სახელმწიფო ან ალტერნატიულ საწყისზე შეიძლება ენის მეცნიერ-მეტყველთა ჯგუფის შექმნა. ამ სპეციალისტებს კომპლექსური, ერთდროულად ერთი მიზნისკენ მიმართული - სინერგიული ქმედებით შეეძლოთ ქართული ენის ნორმების დაცვით დადგენათ უსისტემო ნაკადად არსებული რეკლამებისა და ფირმების ქარიზმული აკრონიმიზაცია, აგრეთვე ქაოსურად, სლენგებისა და სოციალური ჟარგონების დონეზე დაშვებული აბრევიატურების უსისტემოდ შემოკლების თავიდან აცილება. სიტყვათშემოკლებების ქართული ასო-ნიშნების ლათინურ-რუსული ანბანური სახელწოდებებით -"წაკითხვისა" და ამის ბაზაზე უცხოენოვანი მიღების შემოტანის მხარდამჭერის მცდელობა (ამგვარ მცდელობას, სამწუხაროდ, ზოგჯერ ადგილი აქვს ზოგიერთი ავტორიტეტული მეცნიერების მხრიდანაც).

ქართული ანბანის ისტორიულ სახელწოდებათა შეცვლის მცდელობა (და ამ კარი შესაბამისობაში სახელმწიფო ენის სტატუსით, ენის დამახინჯებასთან.

განვაგრძობთ ბეჭდვას საქართველოს ტელევიზიის პირველი არხით გადაცემული სიუჟეტების ტექსტისა, რომლის ავტორი არის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ქართული მეტყველების კულტურის განყოფილების მეცნიერ-თანამშრომელი ნინო ჯორბენაძე; კონსულტანტი - ამავე განყოფილების ხელმძღვანელი, დოც. შუქია აფრიდონიძე.

სწორია

აღქმა-აღთქმა

ჩვენს გადაცემებში ხშირად ვსაუბრობთ პარონიმებზე, ანუ სიტყვათა იმ წყვილებზე, რომლებიც ფორმით ერთმანეთს ემსგავსებიან, შინაარსის მხრივ კი მათ შორის ხშირად საკმაოდ დიდი სხვაობაა. ამ ტიპის ფორმებია: **აღქმა** და **აღთქმაც**, რომლებიც გარეგნულად ერთმანეთისგან მხოლოდ ერთი ბგერით განსხვავდებიან, მაგრამ თითოეულ მათგანს საკუთარი, განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს და, აქედან გამომდინარე, საკუთარი, განსხვავებული კონტექსტიც.

აღქმა ფსიქოლოგიური მოვლენაა და ცნობიერებაში სინამდვილის ფაქტების, საგნების, მოვლენების ასახვის პროცესს, გაცნობიერებას, გაგება-გააზრებას ნიშნავს. მაგ.: ბავშვმა ვერ აღიქვა ის, რაც მოხდა; იმდენად დაღლილი ვიყავი, ვერ აღვიქვამდი, რას მელაპარაკებოდნენ და ა.შ.

ხოლო **აღთქმა** კი დაპირებას, სიტყვის, პირობის მიცემას ნიშნავს. მაგ.: აღთქმა დადო, რომ წინაპართა ტრადიციებს დაიცავდა; აღთქმული, ანუ ღვთის მიერ დაპირებული ქვეყანა; ბიბლიური მნიშვნელობით კი აღთქმა წმინდა წიგნებს აღნიშნავს: ახალი აღთქმა და ძველი აღთქმა.

მიუხედავად აღქმისა და აღთქმის შორის დიდი შინაარსობრივი სხვაობისა, ისინი ხშირად ერევათ ერთმანეთში და შეცდომით ამბობენ: ისე დაღლილი ვიყავი, რომ ვერ აღვითქვი, რა მოხდა; არაფრის აღთქმის და გაგების თავი არ მქონდა.

ანდა: აღქმა დადო, რომ ხორცს აღარ შეჭამდა; აღქმული ქვეყანა და ა.შ.

რადგანაც უკვე აღვნიშნეთ, **აღქმა**-გაგება-გაცნობიერებას ნიშნავს, **აღთქმა** კი - დაპირებას, ამიტომ სწორი სიტყვათშეხამებები იქნება: ისე დაღლილი ვიყავი, რომ **ვერ აღვიქვი, რა მოხდა; არაფრის აღქმის და გაგების თავი არ მქონდა;** ანდა: **აღთქმა დადო, რომ ხორცს აღარ შეჭამდა; აღთქმული ქვეყანა და** ა.შ.

სწორად-სწორედ

ფორმით ერთმანეთს ემსგავსებიან, შინაარსით კი განსხვავდებიან სიტყვები **სწორად** და **სწორედ**. განსხვავებული შინაარსის გამო მათი ერთმანეთის ნაცვლად ხმარება არ შეიძლება.

სწორად ფორმა **სწორი** სიტყვის ერთ-ერთი ბრუნვის ფორმაა - ეს ვითარებითი ბრუნვის ნიშანია. თავად სიტყვას **სწორი** რამდენიმე მნიშვნელობა აქვს და აღნიშნავს - პირდაპირს; გლუვს, ხრიალს; მართალს, ჭეშმარიტს; თანატოლ-თანასწორს. აქედან გამომდინარე, **სწორად** შეიძლება გამოხატავდეს მოქმედების შესრულებას 1) პირდაპირად; 2) გლუვად; 3) ჭეშმარიტად; 4) თანატოლად; მაგ.: სწორად ანუ პირდაპირ, გამართულად იარე; კრემი ნამცხვარს სწორად ანუ გლუვად წაუსვი; სწორად გაანაწილე ანუ თანატოლად გაანაწილე და ა.შ.

რაც შეეხება მეორე სიტყვას - **სწორედ**, ის გამაძლიერებელი ნაწილაკის ფუნქციით გამოიყენება და იხმარება „ზუსტად", „ნამდვილად" სიტყვის ნაცვლად და პარალელურად. მაგ.: სწორედ დღეს (ანუ ზუსტად დღეს) თეატრში წასვლა მინდოდა; სწორედ ახლა შენთან მოვდიოდი და ა.შ.

როგორც ვხედავთ, ამ ორი სიტყვის (სწორად და სწორედ) შორის შინაარსის მხრივ საკმაოდ დიდი სხვაობაა და მათი აღრევა არ შეიძლება. მაშასადამე, შეცდომაა: სწორედ იარე; სწორედ გაანაწილე; სწორედ ილაპარაკე. მათ ნაცვლად უნდა გამოვიყენოთ სწორი ფორმები: **სწორად იარე; სწორად გაანაწილე; სწორად ილაპარაკე;** მაგრამ: **სწორედ ისე გავაკეთე**, როგორც შენ მითხარი; **სწორედ შენი ნახვა მინდოდა** და ა.შ.

პრესა, მისია, ანა...

ქართულში, ისევე როგორც სხვა ენებში, არსებობს უცხო ენებიდან ნასესხები სიტყვები, რომლებიც გადმოტანისას შემუშავებულია გარკვეული წესები. ერთ-ერთი წესის თანახმად ქართულისათვის მიუღებელია ორი ერთნაირი ბგერის, განსაკუთრებით ორი ერთნაირი თანხმოვნის, არსებობა ერთმანეთის გვერდიგვერდ ერთ სიტყვაში. ორი ერთნაირი თანხმოვანი ერთად მხოლოდ მაშინ გვხვდება, თუ ერთი მათგანი ფუძის კუთვნილებაა, მეორე კი - მაწარმოებელი აფიქსისა. მაგ.: გვაქვს კოვზზე, რადგან ერთი ზ ფუძისაა (კოვზი), მეორე კი - ზე თანდებულის; ასევე გვაქვს - მმართველი, რადგან ერთი მ თავსართია (შდრ. წერა-მწერალი), მეორე კი - ზმნის ფუძის კუთვნილება (მართვა). როგორც ვხედავთ, ქართულში თუ ორი თანხმოვანი ერთად იყრის თავს, თითოეულ მათგანს თავისი დანიშნულება აქვს. წინააღმდეგ შემთხვევაში უცხოურიდან შემოსული ორმაგთანხმოვნიანი სიტყვებიც კი მარტივდება, გვაქვს გრამატიკა, ელადა, პროგრესი, პროფესორი, დისერტაცია, პრესა, მისია, დისკუსია; საკუთარი სახელი: ანა; თუმცა ამოსავალ უცხო ენებში ორმაგი თანხმოვნები გვაქვს.

ამ ბოლო დროს კი პრესაში, და არა მარტო პრესაში, ხშირად ამოიკითხავთ - „საქართველოს ხელოვნი მისსია;" „მასსა გაუთვითცნობიერებელია, ნეტავ პრესსა მიუკერძოებელი უნდა იყოს" და ა.შ.

ისიც აღსანიშნავია, რომ უკვე ერთი - შეცდომებისას არავის გამოაქვს ორმაგ თანხმოვანს; მეორეც - ამ შემთხვევაში არ არის დაცული ერთიანი პრინციპი უცხო ენებიდან სიტყვების გადმოტანისა: წერენ - მასსა, მისსია, სტილლი, პრესსა, ესსე, ანნა; მაგრამ არავინ წერს - გრამმატიკა, ელლადა, პროგრესსი, პროფესსორი, დისსერტაცია.

ასე რომ, ჩვენს ანბანში უნდა გავითვალისწინოთ ქართული ენის ბუნება, გავითვალისწინოთ დიდი ხნის ქართული ტრადიცია და გამოვიყენოთ სწორი ფორმები: **მისია, მასა, სტილი, პრესა, ესე;** საკუთარი სახელები: [illegible]; **ანა** და ა.შ.

2000 წელი იაკობ გოგებაშვილისა და აკაკი წერეთლის საიუბილეო წელია. ამ თარიღს ჩვენი ჟურნალი მოკრძალებულ პატივს მიაგებს. ამჯერად გადავწყვიტეთ იაკობის თვალით დაგვენახოთ აკაკი. წინამდებარე წერილი 1908 წელს გამოქვეყნდა. ვფიქრობთ, მასში ღირსეულად წარმოჩნდება ორივე ჩვენი დიდი წინაპარი.

საიუბილეო სალამი

ძვირფასო მგოსანო და მამულიშვილო აკაკი

ორმოცდაათის წლის წინად, როცა თქვენ უნდა აგერჩიათ გზა ცხოვრებისა და მოქმედებისა, გამოგეცხადათ მთელი გუნდი მაცდური სირინოზებისა.

პირველმა მაცდურმა სირინოზმა მოგმართათ ამ სიტყვებით: „მე ვარ მოციქული ძლიერის ბიუროკრატიისა; თუ ჩემს გზას აირჩევ, მომავალში მოგელის მსუქანი ჯამაგირი, ნიშნები, ორდენები, ეპოლეტები, ძალა და პატივი, განცხრომით ცხოვრება და ბოლოს დიდი პენსია სიბერის დასატკბობელად".

თქვენ ამ სირინოზს იმ წამსვე ზურგი შეაქციეთ.

მეორე მხრიდან წარმოსდგა სხვა მაცდური სირინოზი და მოგახსენათ: მე ვარ მოციქული უძლიერესის ძალისა - ოქრო-ვერცხლისა, კაპიტალისა. თუ თქვენ ამ კაპიტალის სამსახურს, ბანკებს შესწირავთ თქვენს მაღალს ნიჭსა, ოქრო გექნებათ იმდენი, რამდენსაც თქვენი გული მოისურვებს. ამასაც ზურგი ფიცხლავ უქციეთ.

მესამე მაცდურს სირინოზს მოჰყვა მეოთხე, მეოთხეს მეხუთე, და ყველანი გპირდებოდნენ ვარდით მოფენილ განცხრომის გზასა, თუ მათ შეუერთდებოდით და მათ გზას დაადგებოდით. მაცდურებს ახლდნენ ისიც, რომ ამათ ყველას აღუდგა ბედი ისეთი კეთილდღეობისა, რომ კანში ძლივს ეტეოდნენ. ესენიც ზურგს გასცდნენ.

ბოლოს წარმოსდგა თქვენს წინაშე სხვა გვარი სირინოზი. იგი იყო პატარა, გამხდარი, მწუხარე, ფერ-მიხდილი; მაგრამ მომხიბლავი სიმშვენიერით მოსილი. მან მოგმართათ თქვენ ამ სიტყვით: მე ვარ მოციქული შენი პატარა, დაჩაგრულის, გაღარიბებულის, უბედურებით შეწუხებულის სამშობლოისა. თუ შენს საუცხოვო ნიჭს შესწირავ შენს უბედურს სამშობლოს, გზა ცხოვრებისა შენისა ეკლით იქნება სავსე: შენ არ მოგაკლდება არც სიმშილი, არც წყურვილი, არც სიცივე და არც სხვა გვარი ტანჯვა-წვალება. მაგრამ სამაგიეროდ შენ დაიმსახურებ მთელის შენის ერის უმხურვალესს და უღრმეს სიყვარულსა, იმისთანა გულწრფელს სიყვარულს, რომელიც შეუძლია მხოლოდ დაჩაგრულის ერის გულსა.

თქვენ აღტაცებაში მოხვედით და გულში ჩაიკარით სამშობლოს სირინოზი. ორივეს მდუღარე ცრემლმა შეგკრა. შეუღლდა დაურღვეველი კავშირი და ზეციდამაც კურთხევა მოისმა.

იმ დღიდან, ორმოცდაათის წლის განმავლობაში, თქვენი ერთგული მუზა განუწყვეტლივ, შეუჩერებლივ ემსახურებოდა მთელად ერთად ერის მაღალს დანიშნულებას: სამშობლოს აღდგენას, ამაღლებას, აყვავებას. ეკლიან გზას არც ერთხელ არ შეუდრკია თქვენი მამულიშვილობით აღსავსე გული.

და აჰა, სავსებით აღსრულდა აღთქმა და წინასწარმეტყველება მაღლით მოსილი სირინოზისა: მთელი საქართველო შავი ზღვიდან დაწყებული დაღესტნამდე და კავკასიონის ქედიდან მოყოლებული სომხეთამდე მოზღვავებულა, რომ თავის წარმომადგენლების პირით განუცხადოს უმხურვალესი სიყვარული და უღრმესი მადლობა ორმოცდაათის წლის აუწერელი ღვაწლისათვის.

გილოცავთ, გულწრფელად გილოცავთ, მთელი შენი სამშობლო და ამ დღეებში ღირსეულად ბანს აძლევენ ჩვენი მოძმე მეზობელი ერები, და ამით ცხადს ჰყოფენ, რომ ჩვენი ლხინი მათი ლხინიც არის და ჩვენი ჭირი მათი ჭირიც იქნება, რასაც მადლიერი ქართველობა არას დროს არ დაივიწყებს.

ასე გვასწავლიან მიხეილ ჯავახიშვილს

ჩვენი ჟურნალის ბოლო ნომრებში რამდენიმე წერილი გამოქვეყნდა, რომლებშიც სკოლაში ქართული ლიტერატურის სწავლების საკითხები იყო დასმული. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა მ. ჯავახიშვილის შემოქმედების სწავლებაზე. ლიტერატურის ინსტიტუტის წამყვანმა მეცნიერ-თანამშრომელმა მანანა ხიზანიშვილმა თბილისის ერთ-ერთი სკოლის XI კლასის მოსწავლის წერილი მოგვიტანა; დამამთავრებელი კლასის მოსწავლეს სკოლაში რაიმე პრობლემა რომ არ შეექმნას, წერილს ინიციალებით ვაქვეყნებთ.

მიხეილ ჯავახიშვილის ნაწარმოები „ჯაყოს ხიზნები" ქართული ლიტერატურის შედევრია, მაგრამ მისმა სწავლებამ სკოლაში მოსწავლე გოგონებსა და მასწავლებლებს არც თუ ისე პატარა პრობლემები შეუქმნა. მრავალ უხერხულობას გადავეყარეთ. ამის მიზეზი ჩვენი ბიჭები არიან. გაკვეთილის მსვლელობის დროს ბოლო არ უჩანს უადგილო ხუმრობებსა და უწმაწურ სიტყვებს. მაგალითებს აქვე მოგიყვანთ.

მასწავლებელმა ბიჭებს ერთ-ერთი ეპიზოდის სწავლა მოსთხოვა, რათა [illegible] [illegible]. [illegible] ბიჭები [illegible] არ [illegible], [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] მარგოს [illegible] [illegible] და თანაც [illegible].

[illegible] [illegible] სიტყვა [illegible]. [illegible] არ [illegible] მისი [illegible] და მასწავლებლის [illegible]. [illegible] [illegible] სიტყვებს. [illegible], ამ [illegible] ბიჭები არ [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], მასწავლებელი [illegible] „[illegible]" და „[illegible]" [illegible]. მან [illegible], რომ ეს [illegible] [illegible], როგორც [illegible], [illegible], ხელი და ა.შ. მე-11 კლასელებისთვის ეს [illegible] და [illegible] არ [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რაც მე მაწუხებს, ამ გაკვეთილის ახსნის დროს მასთან ბიჭებს [illegible] [illegible]. [illegible] კი [illegible] და თავი ამით [illegible]: „ჩვენ ჩვენც მეტი ვიცით და თანაც იმდენად, რომ აქეთ შეგვიძლია გასწავლოთ".

რა თქმა უნდა, ეს სიმართლეა. ჩვენ [illegible] ბევრი ვიცით, მაგრამ ამის [illegible] აუცილებელი არ არის, მით უმეტეს გაკვეთილზე და სკოლაში; თუ არის და ამის [illegible].

ბიჭები [illegible] ამ უხერხულ სიტყვებს პირდაპირ გაკვეთილზე [illegible], თანაც [illegible] არ [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible]. აღშფოთებულ მასწავლებელს კი [illegible] სიტყვებით [illegible]: „ეს ისეთივე ორგანოა, როგორიც [illegible], ხელი და ა.შ.", ან „ჩვენ [illegible] ეს [illegible] „[illegible]" [illegible]", ან კიდევ [illegible]: „თქვენ [illegible] არ [illegible] ამას [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible]" და ა.შ.

ეს კიდევ [illegible]: გოგონებს, გაკვეთილის [illegible], [illegible], [illegible] და [illegible] [illegible] არა [illegible]. [illegible] კი: „[illegible] იყო? რა [illegible]?" „რა [illegible]?" „არ [illegible] [illegible]" და [illegible] [illegible].

კი, ბიჭები, ყველაფერი [illegible]; ჩვენ ალბათ „[illegible]", „[illegible]", ან თუნდაც „[illegible]" [illegible], რომლებიც „[illegible]" [illegible] [illegible].

„ჯაყოს ხიზნები" ძალიან საინტერესო ნაწარმოებია, მაგრამ მეშინია, საინტერესოა (ჩვენს ბიჭებთან ერთად - არა), მაგრამ არ [illegible] [illegible] მეორეში. მასწავლებელ [illegible] [illegible] და მისი [illegible] [illegible] პრობლემები, [illegible] [illegible], [illegible] გადაწყვეტა და ა.შ. ამის [illegible] და [illegible] [illegible]. ჩვენ არ [illegible] ამ ნაწარმოების [illegible], მით უმეტეს, რომ [illegible]; მასწავლებელი [illegible] [illegible] არ არის, რომ მასთან მარგოს პრობლემებზე [illegible] არც სკოლა ამის [illegible] [illegible] და ა.შ. მიზეზი [illegible].

[illegible] [illegible] და ალბათ ეს „[illegible]" [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]. ბიჭები ალბათ [illegible] „[illegible]" და „[illegible]" [illegible] და [illegible] და „[illegible]" [illegible] [illegible]. მით უმეტეს, რომ ამის [illegible] [illegible]. [illegible], „[illegible]" მასწავლებლები [illegible] [illegible] XXI საუკუნის [illegible] „[illegible]" [illegible] [illegible].

ნ.ნ.

ახალი წიგნები

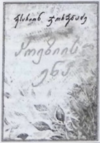

„პოეზიის ენა" ბესარიონ ჯორბენაძის ახალი წიგნია. იგი გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიის, მისი ენობრივი და მხატვრული სამყაროს ავტორისეული აღქმის ცდაა...

წიგნი დასაბეჭდად მოამზადა და გამოსცა ბ. ჯორბენაძის საზოგადოებამ 1999 წელს.

არნ. ჩიქობავას სახ. ენათმეცნიერების ინსტიტუტისა და ბ. ჯორბენაძის საზოგადოების ერთობლივი გამოცემის „საენათმეცნიერო ძიებანის" IX კრებული თემატური მრავალფეროვანია. იგი დაიბეჭდა გამომცემლობა „ქართული ენის" გრიფით 1999 წელს.

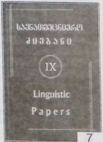

რას გვასწავლის წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველი მე-40 სიტყვაში „ნათლისღებისათვის“

წარმოდგენილია ამ სიტყვის დღეს საკამათოდ ქცეული 94-104 მუხლების წმ. მამათა - ექვთიმე ათონელისა და ეფრემ მცირისეული - თარგმანები (უკომენტაროდ)

94. ვინაჲთგან უკუე საშიშ არს შენდა სრულიად ვენაჴისა მისგან განვრდომაჲ ვაჭრობითა მაგით შენითა და მცირეთა მაგათ საქმეთა გამორჩევაჲ სრულიად ღმრთისაგან უცხო-ყოფს. მოვედ და ჩემნი სიტყუანი ისმინენ და ესევითარნი მიზეზნი და მრავალმეტყუელებანი დაუტევენ და განუკითხველად ნიჭსა მას მოეჰედ, ნუუკუე წარიტაცო უწინარეს სათნოებათა მაგათ შენთა და **მრავალნი ეგე ღონენი და სიბრძნენი საგნებელად თავისა შენისა ჰქმნნე და ვერ სცნა.**

95. და უკუეთუ იტყჳ, ვითარმედ: რაჲ არს, არა კაცთმოყუარე არსა ღმერთი და მხედველი გონებათაჲ, რამეთუ განიკითხავს იგი გულთა და ნათლისღებისა და სინანულისა წყალ შეჰრაცხს გულისმოდგინებასა? მსგავს არს სიტყუაჲ შენი ზღაპარსა, უკუეთუ ნათელღებულად შერაცხილ არს წინაშე ღმრთისა უნათლავი იგი კაცთმოყუარებისათჳს მისისა, აწ უკუე სასყიდლისა ღირს იქმნების, რომელსა სწადოდა იგი თჳნიერ საქმეთა სასყიდლისათა.

96. არამედ მე ვითარცა მიქუს, ამისთჳს ვთქუა იგი მიდგომით: მიმღებელნი იგი ნიჭისა მის, რომელნიმე სრულიად იყვნეს უცხო ღმრთისა და ცხორებისა, ყოვლისავე ბოროტისა მოქმედებაჲ წარვლეს და ისწრაფდეს, რაჲთამცა ბოროტ და უკეთურ იყვნეს. ხოლო რომელნიმე ნახევარსა ზედა იყვნეს და საშუალ სათნოებისა და უკეთურებისა იყოფოდეს, რომელთა-იგი ბოროტი ქმნეს, ხოლო საქმესა მას არა სურვიდა, ვითარცა-იგი, რომელნი სურდეს და თავქუესა შინა არიან თჳსისა უძლურებისაგან, არამედ მათ არა სურის მისა.

97. ხოლო რომელნიმე უწინარეს სისრულისაცა საქებელ იყვნეს, რომელნიმე ბუნებით და რომელნიმე მისწრაფებით განსწმედდეს თავთა მათთა უწინარეს ნათლისღებისა, და შემდგომად სისრულისა იქმნნეს უმეტეს და უბრწყინვალეს და პირველად იღუწნეს, რაჲთამცა ჰპოვეს კეთილი იგი, ხოლო მეორედ, რაჲთა დაიმარხონ პოვნილი იგი.

98. ამათ შორის უმჯობეს სრულიად უკეთურთასა არიან იგინი, რომელთა მცირედ რაჲმე დაუტევეს ბოროტისაგან. და კუალად უმჯობეს მათსა არიან მისწრაფენი იგი და წინათვე განმზადებულნი ნათლისღებისა. მიმართ, რამეთუ აქუს მათ უმეტესი ნაყოფი. რამეთუ არა-თუ ვითარცა-იგი ცოდვათა აჴოცაჲ აქუს ნათლისღებასა, არამედ-ვე სათნოებათაცა ქონება-ყოფაჲ. და კუალად მათსაცა უზეშთაეს არიან, რომელნი მეშჳდებოდეს მას მადლისასა აღსრულებდეს და უმეტესად განაშუენებდეს თავთა მათთა.

94. ხოლო უკუეთუ საშიშ შენდა სრულიად განვრდომაჲ ვენაჴით ვაჭრობისა მიერ და უთავადესსა დაგაჭირვებს უმცირესთა არჩევაჲ, მოვედ ჩემთა სიტყუათა რწმუნებითა, განყენე ესევითართა გარეწარ თარგმანებათა და წინადადებათა, თჳნიერ შემოკრებათასა მოეჰედ ნიჭსა, ნუსადა პირველ სახოებათა წარიტაცო და თავსა თჳსსაცა დაუმალო ესევითარითა საგერაგითა.

95. რაჲ-მე უკუე იტყჳს,- არა კაცთმოყუარე არსა ღმერთი და მცნობელ მოგონებათა, განიცდის სურვილსა და ნათლისღების სანაცვლო-ჰყოფს სურვილსა ნათლისღებისასა?

იგივით მსგავსად იტყჳ: უკუეთუ კაცთმოყუარებისა მიერ ნათელღებულ ღმრთისა არს უნათლავი, იგივე სასყიდლისაცა ცათასა შინაგან მიმთხუევად მისსა მოსწრაფე თჳნიერ სასყიდლისა ღირსთა მოქმედებისა.

96. ხოლო მე ვითარ მიქუს, ამათთჳს თქუმად ვიკადრო: ვჰგონებ და სხუათაცა თანამოწამედ, რომელნი გონებისმქონებელ იყვნენ ნიჭის მიმთხუველთაგანნი, რომელნიმე ყოვლად უცხო იყვნეს ღმრთისა და ცხორებისა, ყოველსახე სიბოროტისაჲ წარვლეს და ბოროტ-ყოფად ისწრაფდეს, ხოლო სხუანი -კერძო ბოროტ ვითამე და საშუვალს მქონებელ სიბოროტისა და სათნოებისა, რომელნი ბოროტსა იქმოდეს, ხოლო ქმნაჲ მისი არა ხონდა, ვითარ-იგი თავქუდოვანთა სენი თჳსი.

97. და სხუანი პირველ სრულებისა საქებელ: რომელნიმე ბუნებით და რომელნიმე მოსწრაფებით წინაგანიწმედდეს თავთა თჳსთა ნათლისღებისათჳს და შემდგომად სრულებისა გამოჩნდეს უმჯობეს და უბრწყინვალეს რომლითამე, რაჲთა მიემთხჳნენ კეთილსა, ხოლო რომლითამე - რაჲთა დაიცვან იგი.

98. ამათ შორის უმჯობეს არიან ყოვლად ყოვლითურთ ბოროტსა მათსა სიბოროტეთა რაჲთმე უდარესნი. და უმჯობეს მცირედ უდარესთა მათსა უმოსწრაფენი და წინა-მომზადებულნი თავთა თჳსთანი ნათლისღებისათჳს და უმეტესობაჲ რაჲმე აქუს მოქმედებასა შინა. რამეთუ არა ვითარცა ცოდვათა აჴოცაჲ აქუს საბანელსა, არამედ წარმატებათაცა მოსპობაჲ. ამათ ყოველთა შორის უმჯობესად უწყი, რომელნი მიემატებიან მადლსა და რომელნი უმეტესადცა სიწმიდე დაიხსნენ თავთა თჳსთა.

99. და ეგრეთვე კუალად, რომელნი განეშორნეს ნათლისღებისაგან და სინანულისა, რომელნიმე არიან სრულიად პირუტყუნი, გინა თუ მჴეცებრივ. რომელთა სხუათა მათ ბოროტთა თანა არცა-თუ თჳთ მადლი პატიოსნად აქუს, არამედ ჭეშმარიტად მადლი, რომელი უკუეთუ მიეცეს, დაადგრების, ხოლო უკუეთუ არა მიეცეს, შეურაცხ არს.

100. ხოლო სხუათა კუალად უწყიან და პატივ-სცემენ მადლსა მას, არამედ აღრიცხვენ მიღებასა მისსა რომელნიმე უძლურებისათჳს, რომელნიმე უძლურებისათჳს, რომელნიმე ვერცა შეძლებელ არიან მიღებად მისა ანუ სიჩჩოჲსაგან, ანუ სხჳსა რაჲსმე უჩუბლიერთისა საქმისა, რომლისათჳს დალაცათუ ენებოს, ვერ ძალ-უც მიღებად მადლისა მის.

101. ვითარცა უკუე პირველთა მათ თანა ფრიადი განყოფილებაჲ ვპოვეთ, ეგრეთვე ამათ თანაცა. რამეთუ რომელნიიგი ფრიად შეურაცხისმყოფელ არიან მადლისა მის, იგინი უძჳრეს არიან მათსა, რომელნი უძლურებისათჳს, გინა უძლურებისა არა მიიღებენ მადლსა მას. და კუალად ესენი - უძჳრეს არიან მათსა, რომელნი-იგი უმეცრებისათჳს ანუ მძლავრებისა გამოეკლებიან მადლსა მას, რამეთუ მძლავრებაჲ სხუაჲ არარაჲ არს, არამედ უნებლიეთი ცოდვაჲ.

102. და მე ესრეთ ვიტყჳ, ვითარმედ: პირველთა საშჯელი მოეჴადოს, ვითარცა-იგი სხუათა მათ ცოდვათა მათთათჳს, ეგრეთვე უგულებელსყოფისათჳს მადლისა მის საღმრთოჲსა. ხოლო მეორეთა მათ მოეჴადოს საშჯელი, არამედ უსუბუქესად, რამეთუ არა უკეთურებითა, არამედ უმეცრებად უგულისჴმოებითა გამოჴლებაჲ იგი მადლისა მისგან წარეკიდა. ხოლო მესამენი იგი არცა იდიდნენ, არცა იტანჯნენ მართლისა მის მსაჯულისაგან, ვითარცა დაუბეჭდავნიო რამეთუ არა უკეთურნი. და, რამეთუ არათუ თჳთ ქმნეს, არამედ მძლავრებით მიიწიეს ჴელისად მათ ზღუდა დაჭირვებაჲ იგი. რამეთუ არა თუ ყოველი, რომელიცა სატანჯველსა არა ღირს არს, იგი პატივსა ღირს არს, ვითარცა-იგი არცა თუ რომელი პატივსა არა ღირს არს, იგი სატანჯველსა მყის ღირს არს.

103. და ამისცა ვიტყჳ: უკუეთუ რომელსა მოეკუეთოს კაცის-კლვაჲ, შური მას, ვითარცა კაცის-მკლველსა, თჳნიერ კაცის-კლვისა, ეგრეთ ნათელღებულ შენცა იყავ, რომელსა ენებოს ნათლისღებაჲ თჳნიერ ნათლისღებისა. ხოლო უკუეთუ ესე არა ესრეთ არს, იგი ვითარ იყოს ესრეთ? და კუალად ესრეთ განიხილე: უკუეთუ კმა არს შენდა სურვილი ნათლისღებისა და სინანულისაჲ ნათლისღებად და სინანულად და ამისთჳს ეძიებ დიდებასა, კმა-იყავნ შენდა დიდებად გულისთქმაჲ იგი დიდებისაჲ და რაჲ ვნებაჲ არს პოვნაჲ მისი, ვინაითგან გაქუს სურვილი მისი?!

104. აწ უკუე ვინაითგან ესე საცნაური გიჩინან, მოვედით მისა, მიიღეთ ნათელი და პირთა თქუენთა არა ჰრცხუენეს გამოვრდომითა ნათლისაგან და შეიწყნარეთ ნათელი, ვიდრემდე ჟამი არს. რაჲთა არა მიეცემნ გლეჯნის თქუენ და განიონ და ნათლისაგან განაშორნეს.

99. ხოლო განშორებულთა მათგანნიცა რომელნიმე არიან ყოვლად პირუტყუნი და მჴეცნი, რომელთაცა აქუს უკეთურებაჲ, გინა ხიბოროტე. რომელთაცა სხუათავე ბოროტთა თანა არცაღა მადლი იგი ფრიად საკრძალავ მგონიეს, არამედ ნამდჳლევე მადლ არს. უკუეთუ მიეცეს, მიიღებენ, ხოლო უკუეთუ არა მიეცეს, უგულებელს-ჰყოფენ.

100. კუალად რომელთამე უწყიანცა და პატივ-სცემენ ნიჭსა მას, გარნა დროებენვე, რომელნიმე უძლურებისათჳს და რომელნიმე უძლურებისათჳს. ხოლო რომელნიმე ვერცაღა შეძლებელ არიან მიღებად, გინათუ სიჩჩოჲსაგან ნუკუე და გინათუ სრულიადისა უნებლიეთისა შემთხუევისაგან, რომლისა მიერ ვერცაღა მიებუბულთა მათგან იქმნის მიმთხუევაჲ მადლისაჲ.

101. ვითარცა-იგი მათ, ეგრეთვე ამათ შორისცა ფრიადი განყოფილებაჲ ვპოვეთ, ხოლო უძჳრეს უძლურებსთა, გინა უკუებსთასა ყოვლითურთ შეურაცხისმყოფელნი და ამათსაცა უფარეს ხიბოროტითა უმეცრებით, გინა მძლავრებით განკრძალმილნი ნიჭისა მისგან, რამეთუ მძლავრებაჲ სხუაჲ არარაჲ არს, თჳნიერ უნებლიეთ ქმედებაჲ.

102. და შემირაცხიან პირველნი პატივის მისაჭდელად ვითარ-იგი სხუათა ხიბოროტეთა, ეგრეთვე საბანელისა შეურაცხ-ყოფისათჳს. ხოლო სხუათა მათცაცა მისად უკუე გარნა უმცირესადრე, რამეთუ არა უფროის ხიბოროტითა, რაოდენ უკეთურებითა ქმნეს განშორებაჲ იგი. ხოლო სხუანი იგი არცა იდიდნენ, არცა იტანჯნენ მართლისა მის მსაჯულისაგან, ვითარცა აღუბეჭდველნი სადმე, გარნა უბოროტონივე. რომელთა უფროისღა შემთხუევა ზღვევაი, ვიდრემდე ქმნეს, რამეთუ არათუ რომელიცა ტანჯვისა არა ღირს, იგი პატივისაცა. ვითარ-იგი არცა რომელი პატივისა უღირს, იგი ტანჯვისაცა ღირს.

103. განვიხილავ ამასაცა, ვითარმედ უკუეთუ მკვლელობად დასჯი მხოლოდ კლვის ნებისა, თჳნიერ კლვისა, ნათელღებულ-იყავნ შენდა სურვილიცა ნათლისღებისაი, თჳნიერ ნათლისღებისა, ხოლო უკუეთუ იგი არა ესრეთარ, უწყი მაქუს ცნობად! და გნებავს თუ - ესრეთცა: უკუეთუ კმა-არს შენდა სრულებად სურვილი ოდენ ნათლისღებისაი და ამისთჳს მოსაჯულობ ძიებად დიდებისა, კმა-იყავნ შენ დიდებად სურვილი დიდებისაი და რაჲ საზღვრულ შენდა ვერ მიმთხუევაჲ მისი, მისურვილისა მისდა?!

104. ვინაითგან უკუე ამათ ჰმართებს გესმა, მოვედით მისსა მიმართ და განათლდით და პირთა თქუენთა არა ჰრცხუენეს ჭუჭყებითა მადლისაგან. მიითუალეთ განათლებაჲ, ვიდრე ჟამი არსღა, რაჲთა არა ბნელმან გლევნეს და განიოს თქუენ განშორებითა ნათლისღებისაგან.

მასალა მოამზადა დ. მელიძეშვილმა

მარხვისათვის

ჩვენს შეკითხვებს უპასუხებს თბილისის სიონის ტაძრის დეკანოზი ზურაბ ანთაძე

- მამა ზურაბ, რა არის მარხვა და საიდან მოდის მარხვის შენახვის ტრადიცია?

- მარხვა ძირითადად არის საჭმლისაგან თავის შეკავება. მარხვაში ადამიანმა ნაკლები რაოდენობით უნდა ჭამოს. ამ დროს არ იჭმევა ხორცი, რძის ნაწარმი და კვერცხი. დიდ მარხვასა და ღვთისმშობლის მიძინების მარხვაში არ იჭმევა თევზიც.

წმინდა მამები ამბობენ, რომ ღმერთმა პირველი მარხვა ადამ და ევას დაუწესა სამოთხეში, როცა მისცა მცნება, სიკეთისა და ბოროტების შეცნობის ხისაგან ნაყოფი არ ეჭამათ. ძველ აღთქმაში მარხვა კვირაში ორჯერ იყო დაწესებული. ახალ აღთქმაშიც ასეა. კვირაში ორი დღეა მარხვა - ოთხშაბათს და პარასკევს. წმინდა მამებმა ეს დღეები მაცხოვრის გაცემისა და ჯვარცმის დღეებს დაუკავშირეს: ოთხშაბათი, როცა იუდამ იესო ქრისტე გასცა, პარასკევი კი, როცა იესო ქრისტე ჯვარს აცვეს.

წმინდა წერილიდან ვიცით, რომ იესო ქრისტემ ორმოცი დღე იმარხულა, რითაც მრავალდღიანი მარხვის მაგალითი მოგვცა. აქედან გამომდინარე, მოციქულებმა ეკლესიაში მრავალდღიანი მარხვები დააწესეს.

- რატომ ვმარხულობთ? რისთვის არის საჭირო მარხვა?

- ადამიანი შედგება ორი ნაწილისაგან - სულისა და სხეულისაგან. სხეული მძლავრობს სულზე, როცა მას ბევრ და სხვადასხვა საჭმელს მივაწვდით. ხოლო სული უფრო ძლიერდება და მაღლდება, როცა ვიწყებთ მარხვას, ცოტას ვჭამთ და სასმელს არ ვსვამთ. მარხვის დროს ადამიანი აშკარად ატყობს, რომ უადვილდება ლოცვა, მცნებების შესრულება, წმინდა წერილის კითხვა, ცოდვების მონანიება.

- მარხვებს შორის ყველაზე მძიმე და სპეციფიკური არის დიდი მარხვა. მორწმუნეები ამ მარხვისათვის წინასწარ ემზადებიან. რითი განსხვავდება დიდი მარხვა სხვა მარხვებისაგან?

- ერთდღიანი მარხვების გარდა არის მრავალდღიანი მარხვებიც. ესენია: შობის მარხვა, დიდი მარხვა, პეტრე-პავლობისა და ღვთისმშობლის მიძინების მარხვა. ამ მარხვებიდან ყველასაგან გამოირჩევა დიდი მარხვა, რომელიც, პირველ რიგში, ხანგრძლივობით არის ყველაზე დიდი და ამავე დროს არის ყველაზე მკაცრიც. დიდ მარხვაში ღვთისმსახურების დროს სხვადასხვა ლოცვებიც ემატება. იკითხება ანდრია კრიტელის, ეფრემ ასურისა და სხვათა ლოცვები.

დიდი მარხვის წინ ეკლესია მორწმუნეებს მარხვისა და სინანულისათვის ამზადებს. მარხვა არის განსაკუთრებული სინანულის დრო. საერთოდ, ქრისტიანის მთელი ცხოვრება უნდა იყოს განცდა და სინანული თავისი ცოდვების გამო, მაგრამ დიდი მარხვა ამით განსაკუთრებულად გამოირჩევა. დიდი მარხვის წინ 4 კვირადღე - 1. მეზვერისა და ფარისევლის კვირა, 2. უძღები შვილის კვირა, 3. საშინელი სამსჯავროსი და 4. ადამის სამოთხიდან განდევნის გახსენება - ქრისტიანებს შეახსენებს, რომ სულის ცხონებისათვის მთავარია თავმდაბლობა და სინანული. მხოლოდ მთელი ცხოვრების განმავლობაში სინანულით შეგვიძლია დავიმკვიდროთ სასუფეველი.

წმინდა მამები ამბობენ, რომ ადამ და ევას თავიანთი ცოდვა რომ შეენანათ, ღმერთი მათ სამოთხიდან არ გამოაძევებდა. მაგრამ მათ სინანულის ნაცვლად დაიწყეს თავის მართლება და ერთმანეთზე ცოდვის გადაბრალება. პირველი, ვინც მაცხოვარმა სასუფეველში შეიყვანა, იყო ყველაზე ცოდვილი - ავაზაკი, მაგრამ ავაზაკი, რომელმაც ჯვარზე შეინანა და იესო ქრისტეს სთხოვა: „მომიხსენე მე, უფალო, ოდეს მოხვიდე სუფევითა შენითა“ (ლუკა 23,42).

- მამა ზურაბ, დაწესებული 4 მარხვიდან მკაცრია ორი - დიდი მარხვა და ღვთისმშობლის მიძინების მარხვა, ხოლო პეტრე-პავლობისა და შობის მარხვები შედარებით მსუბუქია. რა განაპირობებს ამ განსხვავებას?

- დიდ მარხვაში (ხარებისა და ბზობის გარდა) და ღვთისმშობლის მიძინების მარხვაში (ფერისცვალების გარდა) თევზი არ იჭმევა. შობისა და პეტრე-პავლობის მარხვაში კი შაბათკვირას დაშვებულია თევზის ჭამა, ხოლო სხვა დღეებში იჭმევა მხოლოდ მაშინ, თუ რაიმე დიდი დღესასწაული დაემთხვევა.

- დიდი მარხვის პირველ და ბოლო კვირას მორწმუნეები მძიმე მარხვას ინახავენ. ეს წესი სავალდებულოა თუ არა ყველასათვის და ის დიდი მარხვის გარდა სხვა მარხვებშიც თუ უნდა დავიცვათ?

- პირველი და ბოლო კვირა მძიმე მხოლოდ დიდ მარხვაში. დანარჩენ მარხვებში ყველა კვირა თანაბარია. შობის მარხვის ბოლო 5 დღეც უფრო მძიმეა, თევზი აღარ იჭმევა. ეს წესი უნდა დაიცვას ყველა მართლმადიდებელმა ქრისტიანმა, ავადმყოფების გარდა. ყველა ავადმყოფი მარხულობს თავისი შესაძლებლობის მიხედვით. ზოგი, დიდი ავადმყოფობის დროს, საერთოდ არ მარხულობს. მაგრამ დიდი მარხვის ბოლო კვირას რაღაცნაირად ყველამ უნდა შეიკავოს თავი.

- მამა ზურაბ, რას ნიშნავს მძიმე მარხვა? ზემოთ დასახელებული დღეების გარდა მძიმე მარხვაა იოანე ნათლისმცემლის თავის კვეთის დღეს, ჯვართამაღლებას, შობისა და ნათლისღების წინა დღეს, დიდ შაბათს - აღდგომის წინა დღეს. ამ დღეებში რა მოგვეთხოვება? საერთოდ არ უნდა ვჭამოთ, როგორც ზოგი თვლის, მხ-

ოლოდ პურსა და წყალზე უნდა ვიყოთ, თუ უზეთო უნდა ვჭამოთ? ამათგან, რომელია უმჯობესი, რომ შევასრულოთ?

- ერთდღიანი მარხვების დროს - იოანე ნათლისმცემლის თავის კვეთისა და ჯვართამაღლების დღეს, ჩვენ, პირველ რიგში, იმით ვმარხულობთ, რომ ამ დღეს არ ვესწრებით საერო შეკრებებს, სუფრებს, ვინაიდან იოანე ნათლისმცემლის თავი მოკვეთეს მას შემდეგ, რაც იროდე მეფემ თავის დაბადების დღეზე, ახლობლებთან და ნათესავებთან ერთად ქეიფის დროს, მთვრალმა ბრძანა ნათლისმცემლის თავის მოკვეთა. ჩვენც, რომ არ გავხდეთ იროდის ცოდვილი ქეიფის თანაზიარი, თავი უნდა შევიკავოთ საერო შეკრებებისაგან. ჯვართამაღლებას კი - ჩვენ ვიხსენებთ წითელ პარასკევს, როცა იესო ქრისტე ჯვარს აცვეს. ეს არის სინანულისა და მარხვის დღე. ამიტომ ეს დღეები ლხინსა და დროსტარებაში არ უნდა გავატაროთ.

ეკლესიის ტიპიკონით მკაცრი მარხვა - ეს არის უზეთო საკვების მიღება. პურით და წყლით მარხვა არ ღირს, რადგან ასეთი მარხვა, ხშირად არასწორ სულიერ მდგომარეობას იწვევს, მაგალითად, სიამაყეს.

- მამა ზურაბ, რა საკვები უნდა მივიღოთ მარხვაში?

- მარხვაში შეიძლება მივიღოთ მცენარეული საკვები,ნიგოზი, კარტოფილი, ლობიო, ფხალეული, ყველანაირი ბოსტნეული, პური, ბურღულეული, ხილი, მურაბა, ჩაი და თაფლი.

- დაწესებული მარხვების გარდა სხვა დროსაც თუ შეიძლება დავიცვათ მარხვა?

- ჩვენ ვიცით, რომ ძველი აღთქმის ეკლესიის ისტორიიდან დაწესებული, ხალხი მარხულობდა სხვადასხვა დროს, დიდი განსაცდელის წინ, ასევე ღვთის მოსალოდნელი რისხვის თავიდან ასაცილებლად. მარხულობდა **მოსე წინასწარმეტყველი**: „და იყო მუნ მოსე წინაშე უფლისა ორმეოც დღე და ორმეოც ღამე. პური არა ჭამა და წყალი არა სუა და აღწერნა სიტყუანი ესე სჯულისანი ფიცართა: ათნი იგი სიტყუანი" (გამოსვლათა 34,28); მარხვისაკენ მოუწოდებდა **იოველ წინასწარმეტყველი**: „წმიდა-ყავთ მარხვაჲ" (იოვ. 1,14), და „აწ იტყვის უფალი ღმერთი ჩუენი: მოიქეცით ჩემდა ყოვლითა გულითა თქუენითა მარხვითა მიერ, ტირილითა და ტყებითა" (იოვ. 2,12); ღვთის რისხვის თავიდან ასაცილებლად იმარხულეს **ნინეველებმა**: „და დაემორწმუნნეს კაცნი ნინევისანი ღმერთსა, და ქადაგეს მარხვაჲ და შეიმოსეს ძაძაჲ დიდითგან მათით, ვიდრე მცირედ მათდა" (იონა 3,5); მარხულობდა **დავით წინასწარმეტყველი**; „ხოლო რაჟამს იგინი მაწყინებდიან მე, შევიმოსი ძაძაჲ და დავიმდაბლე მარხვითა სული ჩემი და ლოცვაჲ ჩემი წიაღდ ჩემდა მოიქცეს" (ფსალმ. 34,13); მარხულობდნენ **მოციქულები**: „და ვიდრე იგი მსახურებდეს უფალსა და იმარხვიდეს, ჰრქუა მათ სულმან წმიდამან: გამომირჩიეთ მე ბარნაბა და სავლე საქმესა, რომელსა მე უწოდე მათ. მაშინ იმარხეს და ილოცეს და დასხნეს მათ ზედა ხელნი მათნი და განუტევნეს" (საქმე მოც. 13,2-3).

- როდისმე თუ არის აკრძალული მარხვის შენახვა?

- არის ისეთი დღეებიც, როცა ეკლესია კრძალავს მარხვას. ეს არის ბრწყინვალე შვიდეული, შობიდან ნათლისღებამდე, მეზვერისა და ფარისევლის კვირა და სულთმოფენობის დღესასწაულის შემდგომი კვირა.

- მამა ზურაბ, ზოგი ამბობს, რომ მარხვებში საჭმლისაგან თავის შეკავება არ არის საკმარისი, საჭიროა სულიერი მარხვა. რას გვეტყოდით ამის შესახებ?

- სულიერ მარხვაში გულისხმობენ თავშეკავებას - მრისხანებისაგან, განკითხვისაგან, უქმი მეტყველებისაგან, ასევე სხვათა წყენინებისაგან. ჩვენი ფიქრით, ეს არ გულისხმობა მხოლოდ მარხვაში. ქრისტიანი თავის ყოველდღიურ ცხოვრებაში უნდა ცდილობდეს ამ ცოდვებისაგან თავის შეკავებას და უნდა ებრძოდეს ამ ვნებას.

- მამა ზურაბ, ხსნილში, როდესაც ოთხშაბათსა და პარასკევს ვმარხულობთ, იჭმევა თუ არა თევზი?

- ოთხშაბათს და პარასკევს თევზი იჭმევა აღდგომის შემდეგ, ახალი კვირიდან სულიწმინდის მოფენამდე. თევზი იჭმევა მაშინაც, თუ რომელიმე ოთხშაბათს და პარასკევს დიდი დღესასწაული დაემთხვევა.

- ეს ნიშნავს თუ არა, რომ ხსნილის ოთხშაბათი და პარასკევი არის მძიმე მარხვა, ე.ი. უზეთო?

- ტიპიკონით ხსნილის ოთხშაბათი და პარასკევი უზეთოა, მაგრამ ძალიან ხშირად არის ისეთი წმინდანების ხსენება, რომელთა დღესასწაულზე ხსნილდება ზეთითა და ღვინით.

- მამა ზურაბ, ზოგი მოძღვარი ითხოვს, რომ ოთხშაბათის და პარასკევის გარდა მძიმე მარხვა ორშაბათსაც შეინახონ. რის საფუძველზე ემატება ორშაბათი?

- ორშაბათს დამატებით მკაცრად მხოლოდ ბერები მარხულობენ.

- მამა ზურაბ, რა ასაკიდან უნდა დაიცვან ბავშვებმა მარხვა?

- მარხვის შენახვის გადაწყვეტილება ყველამ თავისით, პიროვნულად უნდა მიიღოს. მანამდე კი მშობლებმა ბავშვებს მარხვის შენახვა პატარა მარხვებით უნდა ასწავლონ. მაგალითად, ჯერ შეინახონ დიდი მარხვის პირველი და ბოლო კვირა, შობის მარხვის ბოლო დღეები, ოთხშაბათი და პარასკევი. მხოლოდ, ყველა მარხვის სრულად დაცვის გადაწყვეტილებას, როგორც ვთქვით, ყველა პიროვნულად იღებს. ეს ხდება სხვადასხვა ასაკში. ზოგი მარხვას ადრე იწყებს, ზოგი - მოგვიანებით.

- როგორ უნდა მოიქცეს ავადმყოფი, რომელიც ჯანმრთელობის გამო ზოგჯერ იძულებულია დაარღვიოს მარხვა, მაგრამ ღვთის შიშისა და პატივისცემის გამო უჭირს ამის გაკეთება?

- ავადმყოფობის დროს შეიძლება მარხვის შემსუბუქება ან

საჭიროების შემთხვევაში შეიძლება მარხვა სულაც არ დაიცვან. მაგრამ ეს სასურველია მოძღვართან შეთანხმებით მოხდეს.

- უნდა შეინახოს თუ არა მარხვა ფეხმძიმე ქალმა ან ქალმა მაშინ, როცა ჩვილს კვებავს რძით?

- ძალიან ბევრი ეკლესიური ადამიანი ფეხმძიმობის დროს ცდილა მარხვას იცავს. ვინც მარხულობს ფეხმძიმობის დროს, არ ექნება გართულება მშობიარობის დროს, ბავშვიც ჯანმრთელი ეყოლება და თვითონაც მშობიარობისას ღვთის შეწევნა ექნება. თუ ფეხმძიმობა რთულად მიმდინარეობს, მაშინ ქალმა უნდა მიიღოს ყველაფერი, რასაც ექიმი დაუნიშნავს.

თუ დედა თვითონ კვებავს ბავშვს, მარხვის დროს შეუძლია რძის ნაწარმისა და იმ პროდუქტების მიღება, რაც საჭიროა, ბავშვისათვის რომ აჭმევს რძე.

- მამა ზურაბ, ხშირად ამბობენ, რომ ქართველებს არ ახასიათებდათ მკაცრი მარხვის შენახვა და მძიმე მარხვაში თევზიც კი იჭმეოდა. ეს აკრძალვები მოგვიანებით შემოვიდაო. მართალია თუ არა ეს?

- არ არის მართალი და ამის მშვენიერი მაგალითია წმინდა მოწამე მეფე ლუარსაბის ცხოვრება. შაჰ-აბასმა დიდ მარხვაში მას სუფრაზე თევზი შესთავაზა, რაზეც წმიდა მეფე ლუარსაბმა უპასუხა: შენ მთავაზობ, რომ დიდი მარხვა დავარღვიო და თევზი შევჭამო. ეს რომ შევასრულო, მერე მოხდეს. ქრისტიანობა დავტოვო და მაჰმადიანობა მივიღო. წმიდა ლუარსაბმა მარხვა არ დაარღვია, თევზი არ შეჭამა, რითაც შაჰ-აბასის დიდი რისხვა გამოიწვია და აქედან დაიწყო ქრისტესთვის მისი 7-წლიანი წამება.

- მამა ზურაბ, ზიარების წინ სავალდებულოა თუ არა მარხვის შენახვა? ზოგიერთი მოძღვარი მრევლისაგან მკაცრად ითხოვს მარხვის შენახვას.

- ეკლესიაში ზიარების წინ მარხვა დაწესებულია ოთხშაბათსა და პარასკევს. შაბათს მორწმუნეები სულიერად მარხულობენ, ცდილობენ არ მიიღონ მონაწილეობა ქორწილსა და სამხიარულო დროსტარებაში.

- ზიარების ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობაა დილით უზმოზე ყოფნა. არ შეიძლება არც ჭამა და არც წყლის დალევა. რა ასაკიდან უნდა მივიყვანოთ ბავშვები საზიარებლად უზმოდ?

- ორი წლიდან ბავშვები უზმოზე ზიარებას უნდა შევაჩვიოთ.

- მამა ზურაბ, არის ისეთი ავადმყოფობები, რომლის დროს არ შეიძლება უჭმელი ყოფნა, ზიარების წინ ასეთი ავადმყოფებისათვის თუ არის დასაშვები რაიმე გამონაკლისი? მაგალითად, დიაბეტის მძიმე ფორმით დაავადებულთათვის. შეიძლება თუ არა ასეთმა ავადმყოფმა ზიარების წინ ჭამოს ან დალიოს წამალი?

- ასეთ შემთხვევაში ერთხელ ეპისკოპოსისაგან უნდა აიღონ ლოცვა-კურთხევა და როგორც ის აკურთხებს, ყოველთვის ისე შეასრულონ.

- როცა მძიმე ავადმყოფთან საზიარებლად სახლში ან საავადმყოფოში მიგვყავს მოძღვარი, აუცილებელია თუ არა ავადმყოფის უზმოდ ყოფნა?

- მძიმე ავადმყოფისათვის უზმოდ ყოფნა არ არის აუცილებელი. ჭამაც და წამლების დალევაც ნებისმიერად შეიძლება.

- მამა ზურაბ, შეილმკვდარი დედები ზაფხულში ფერისცვალებამდე არ ჭამენ ხილს, ზოგი არ ჭამს ვაშლს. საიდან მოდის ეს აკრძალვა?

- ეს არის ეკლესიის ტრადიცია. ქრისტიანები ფერისცვალებამდე არ ჭამენ ყურძენს, რუსეთში კი არ ჭამენ ვაშლს, ვინაიდან მათთან ვაზი არ ხარობს.

- საქართველოს ზოგიერთ კუთხეში მიცვალებულის საკურთხის გამზადების დროს სუფრაზე არ დებენ ლეღვს. ამბობენ, ლეღვი ცოდვიანია, საკურთხზე ლეღვი არ უნდა იყოსო. რას უკავშირდება ეს აკრძალვა?

- ასეთი აკრძალვა ეკლესიურად არ არსებობს.

- მამა ზურაბ, არაეკლესიური ხალხი, რაკი ვერ ინახავს მარხვას, სხვადასხვა საბაბს იმიზეზებს. ისინი ამბობენ, ჩვენ რატომ უნდა შევინახოთ მარხვა, როცა მაცხოვრის მოწაფეები არ მარხულობდნენო. ზოგი კი პირიქით ამბობს, რომ ჩვენ არ უნდა დავიცვათ მარხვა, რადგან იესო ქრისტე მარხულობდა და მას არ უნდა შევედაროთ. რას გვეტყოდით ამის შესახებ?

- ამის შესახებ ჩვენ ზემოთ უკვე ვილაპარაკეთ, მაგრამ დავუმატებ, რომ ასეთი შეხედულება გამოწვეულია სახარების არცოდნით. იესო ქრისტე პირიქით ბრძანებს, რომ მოციქულები მისი ამაღლების შემდეგ იმარხულებენ: „ვერ ხელეწიფების ძეთა სძლისათა ვიდრე სიძე იგი მათ თანა არს, მარხვად. არამედ მოვლენან დღენი, ოდეს ამაღლდეს სიძე იგი მათგან, და მაშინ იმარხვიდენ მას დღესა შინა" (მარკოზი 2.19-20).

იესო ქრისტე რასაც აკეთებდა, ჩვენთვის აკეთებდა. ის საქმით გვასწავლიდა, როგორ უნდა ვიცხოვროთ. ამიტომ მისი მარხვა საქმით სწავლებაა და ჩვენ ამ მცნების აღსრულება მოგვეთხოვება.

- მამა ზურაბ, კიდევ რაიმეს ხომ არ დაუმატებდით?

- საქართველოს ისტორიიდან ვიცით, რომ ჩვენს ქვეყანას ყველაზე დიდი განსაცდელი, მტრის შემოსევები და სხვადასხვა უბედურება აქონდა მაშინ, როცა ხალხი ურწმუნოდ, ღვთისაგან განდგომილად ცხოვრობდა. ხოლო რაც უფრო მეტი ხალხი მარხულობდა, ლოცულობდა და ეზიარებოდა, მით უფრო მეტი ღვთის წყალობა და მფარველობა გადმოდიოდა ერზე.

ღმერთმა მოგვცეს ძალა, რომ მარხვით, ლოცვითა და წმიდა ზიარებით შევეგებოთ აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაულს.

- მამა ზურაბ, დიდი მადლობა საინტერესო საუბრისათვის.

რუბრიკას უძღვება
ნინო ქავთარაძე

ეს უთე რიგერია

შტრიხები პორტრეტისათვის: უთე რიგერი - დაიბადა 1974 წლის 10 აპრილს, ქ. იენაში. დაამთავრა ათწლიანი საშუალო სკოლა. კონკრეტული პროფესიის დაუფლების შემდეგ გაიარა სამწლიანი მოსამზადებელი კურსები და 1996 წელს ჩაირიცხა იენის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე. ჰყავს მშობლები და უფროსი ძმები.

თავისუფალი დრო ძალიან ცოტა აქვს. მიუხედავად ამისა, კვირაში ერთხელ მაინც ახერხებს მეგობრებთან ერთად კინოში ან თეატრში სიარულს. შაბათ-კვირას კი ტრადიციულად დედასთან ატარებს.

„ძალიან მიყვარს მეგობრებთან შეხვედრა, მაგრამ დროდადრო მარტოობა მჭირდება; მაშინ მე მიყვარს მწვანე ჩაის დალევა, გაზეთის ან წიგნის კითხვა ან ძველებურ სიმღერებს და ვოცნებობ".

როგორც ყველა ბავშვს, პატარაობისას მასაც ჰქონდა ოცნებები - ერთი ხანი, ოთხი ზღვის გოგო, რომლებიც, როგორც უთე იხსენებს, დედამისის „მე-მის ზარი იყო". „ბავშვობა ძალიან ხალისიანი ბედნიერი, რომელსაც თვალი ბევრი და მავი ქუჩები ჰქონდა. ხელს რომ მიუხვ-მიუხვევდა, მიყვებ ხმის შემდეგ მიდიოდა. ერი თავისთავად მოდიოდა. ეს ყველაფერი ბუნებრივად გამოდიოდა. საბედნიეროდ, მშობლები ცხოვრების ცხოვრება ძალიან მოყვარე და როცა მომიკვდნენ, ძალიან მოვიწყინე".

მაღალი, ცისფერთვალება, უცხოდ მომხიბვლელი უთე რიგერი საოცრად თბილი, ყურადღებიანი და მეტად თავმდაბალი გოგონაა. მშვენიერი ღიმილი მისი მთავარი იარაღია, რომელსაც თითქმის ყველგან და ყოველთვის თან ატარებს. ძალიან უყვარს ცეკვა და გაზაფხული - „მართლა გაზაფხულზე არ ვარ აქ. ეს ნამდვილი სიზმარია, თითქოს რუსი დურის შემდეგ რომ ყველაფერი მწვანდება, ეს ძალიან მიყვარს".

ყველაზე მთავარი, რაც უთე რიგერს თავისი მასწავლებლისაგან, პაინც ფენრიხისაგან, ერგო მემკვიდრეობად - ქართული ენისა და საქართველოს უსაზღვრო სიყვარულია. ეს არ არის ქართველი მარტოოდენ ეგზოტიკური ლტოლვა და მთელი მისი მეცნიერული კვლევის საგანი. ეს უფრო მეტია. ანუ როგორც ბატონი პაინც იტყოდა, ეს არის „გულის საქმე". სწორედ ასეთ „გულის საქმედ" იქცა საქართველო უთე რიგერისთვისაც.

„მოვიხიბლე ქართული დამწერლობით და - არჩევანიც გაკეთდა"

პაინც ფენრიხის მეგობარი, უთე უბრალო შემთხვევის წყალობით მოხვდა ქართულ საგანში. „როცა გადავწყვიტე სწავლა უნივერსიტეტში, ვიცოდი მხოლოდ, რომ უცხო ენის სწავლა მინდოდა. შემთხვევით შევხვდი პროფესორ პაინც ფენრიხს - ცნობილ გერმანელ ქართველოლოგს და იენის უნივერსიტეტის კავკასიოლოგიის ფაკულტეტის ხელმძღვანელს. როდესაც წიგნს კითხულობდა. მერე გავიგე, რომ ქართული წიგნი იყო. მოვიხიბლე ქართული დამწერლობისაგან, ასე ვთქვათ, პირველი დანახვით შემიყვარდა ქართული ანბანი - და ჩემი მთავარი საგნის არჩევანი გაკეთდა. პროფესორთან ძალიან სასიამოვნო საუბარი წარვმართე. იმ დროს პირველად მესმოდა კავკასიური ენის ჟღერადობა და მის თავისებურებაზე. ამ არჩევანს არ მოვინანიებ, პირიქით, რაც უფრო ვსწავლობ, მით უფრო საინტერესო ხდება და მით უფრო მეტად მინდა ვისწავლო".

პროფ. ზ. სარჯველაძესთან

პირველად საქართველოში უთე დაახლოებით სამი წლის წინ ჩამოვიდა და ასე მხოლოდ ერთი თვით. ეს სრულიად საკმარისი აღმოჩნდა იმისთვის, რომ მას თბილისის უნივერსიტეტში სწავლის სურვილი გაჩენოდა. შარშან კი ეს სურვილი სინამდვილედ იქცა: „ძალიან მიხაროდა, რომ მალე მექნება ეს შესაძლებლობა - საქართველო, ქართველები და ქართული ენა უფრო ახლოს გავიცნო".

უთე რიგერმა თითქმის ერთი წელი იცხოვრა საქართველოში და ეს გახდა მისი ცხოვრების ერთ-ერთი ყველაზე მშვენიერი წელიწადი. „აქ, თბილისში, ბევრი ახალი შთაბეჭდილებების გამო მოსაწყენი ან მოწყენილობის დრო არ მქონდა. გავიცანი კარგი ადამიანები და მყავდა ძალიან კარგი მეგობრები. ისე კარგად ვგრძნობდი თავს ამ მშვენიერ ქვეყანაში, რომ საქართველოში ჩემი ყოფნის დროს გავაგრძელებდი". აქ ყოფნის პერიოდში უთე ორი კვირით ოჯახში გამგზავრა. მაგრამ როგორც თვითონ ამბობს, „ეს მოგზაურობა გერმანიაში ვიზიტს უფრო ჰგავდა". „სტუმრად" საკუთარ სახლში, ოჯახში, ქალაქში... „თავდაპირველად უცხოდ სახლში ყოფნა და ალარ საქართველოში ცოტა უცნაური იყო; სახლახან ოცნებაში ვიყავი თუ არა, არ ვიცოდი. დაუფიქრებლობის ბევრი დრო არ მქონდა... ამიტომაც ისეთივე მშვენიერი იყო, როგორც ჩემი სახლი. საშობაოში ჩემი ყოფნის დრო ძალიან სწრაფად გავიდა. მოწყენილი ვიყავი, რომ უნდა გამომემშვიდობებინა ყველას, რადგან საქართველოში შევიძინე, როგორც მიყვარს ვთქვა".

„ბედნიერი ვარ და ამაყი“

ქართული ენის გრამატიკასა და ძირითად საფუძვლებს უკვე გერმანიაში ქალბატონ შტეფი მახერთან და პროფესორ ჰაინც ფენრიხთან დავეუფლე. „ბატონ ჰაინცთან ვუსმენდი ლექციებს ქართული ენისა და ლიტერატურის, კავკასიური ენის, საქართველოს ისტორიისა და ძველი ქართული ენის შესახებ. ძალიან მიხარია, რომ მაქვს ასეთი შესაძლებლობა - მასთან სწავლა. იმის გარდა, რომ ცნობილი ენათმეცნიერი და კარგი მასწავლებელია, ძალიან კეთილი ადამიანია. მისი მეოხებით ჩვენს კათედრაზე არის ოჯახური გრძნობა. მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან დაკავებულია, ყოველთვის აქვს დრო მისი სტუდენტების პრობლემებისა და სათხოვარისათვის“.

განსაკუთრებით მადლიერი უკე რიგერი და ერთგვარ სიამაყესაც გრძნობს იმის გამო, რომ ბატონ ზურაბ სარჯველაძესთან სწავლის შესაძლებლობა მიეცა. „ყველამ იცის, რომ ბატონი ზურაბი საუკეთესო სპეციალისტია ძველი ქართული ენის დარგში და სწავლა მასთან პატივია. ბატონი ზურაბი ჩემთვის არის ერთ-ერთი ყველაზე გულკეთილი და ძვირფასი ადამიანი. ძალიან ბედნიერი ვარ, რომ გავიცანი“.

უკე იმ ადამიანთა რიცხვს ეკუთვნის, რომელნიც საინტერესო ცხოვრებით ცხოვრობენ, თავიანთი არსებობით თავს არ გაბეზრებენ და მიზანმიმართულად მიიწევენ დასახულისაკენ.

მოკრძალებულ და უკვე ქართულსახიათშეპარულ უკე რიგერს საქართველო მეორე სამშობლოდ უქცია თუნდაც თავისი რთული ცხოვრების პირობებით, უშუქობით, სიცივით... „საქართველოში ცხოვრება, განსაკუთრებით ზამთარში არ არის ადვილი. ჩვენ ხშირად მარტო ვსხედვართ ოთახში, ვუყურებთ ტელევიზორს და ვიხარით, რომ დენი გვაქვს“.

და მაინც, ეს არ არის მთავარი მისთვის. „ჩემი საქართველოსადმი სიყვარულის მიზეზი არის ის, რომ აქ ხალხი უფრო გულთბილია და მე მომწონს და მჭირდება თბილი ურთიერთობის ქონა. მეგობრების წრეში შესვლა გერმანიაში არ არის ადვილი. აქ თუ ერთი მეგობარი გყავს, ეს იგი ბევრი გყავს. როცა ჩემი წასვლის დრო იქნება, გამიჭირდება საქართველოსთან გამომშვიდობება, როგორც ერთი წლის წინ გამიჭირდა ჩემ სამშობლოსთან გამომშვიდობება“.

და ბოლოს, გზა, რომელიც უკე რიგერმა ბედნიერი შემთხვევის წყალობით აირჩია, იმედია, მას უფრო მიიყვანს დასახულ მიზნამდე. ლერმონტოვის, შოთას, ბოდლერის, გოეთეს, ფერროსისა და სხვათა სახელების გვერდით ნამდვილად გაჩნდება ახალი სახელები.

დაიმახსოვრეთ, ეს უკე რიგერია.

მაია მელიქიძე

ქართული ენის სასწავლად ჩამოვედი
საქართველოში. მაგრამ ამის გარდა,
რომ ბევრი საინტერესო ქართული
ენაში, ამ ქვეყანაში შევხვდი
მეგობრებს, იმათ ხალხს და სხვა
ყოველთვის პატივისცემას. ყველაფერი ერთად
იყვნენ მიზეზები, რომ ენის ინტერესის-
გან გამოვიდა სიყვარული თქვენი
ქვეყნისა.

უკე რიგერი

გიორგი ლეონიძის უფროს ქალიშვილს, აწ განსვენებულ ნესტან ლეონიძის სიცოცხლის მიწურულს მოგონების რამდენიმე გვერდი ჩაუნიშნავს თავის სახელოვან მამაზე (როგორც ჩანს, წიგნის დაწერას აპირებდა). მიუხედავად ერთგვარი ფრაგმენტულობის, ესკიზურობისა, აქ კარგად არის წარმოდგენილი გიორგი ლეონიძის განუმეორებელი ხასიათი, არაერთი თვისება- ოჯახის წევრის, უახლოესი ადამიანის თვალით დანახული და განცდილი.

საქართველოს რადიომ ნესტან ლეონიძის ჩანაწერები უკვე ჩართო გადაცემათა მეტად მრავალფეროვან ციკლში, რომელსაც რადიოჟურნალისტი ქალბატონი ლამარა კიკილაშვილი უძღვება.

ეს მასალა, რომელიც, ვფიქრობ, დააინტერესებს ჩვენს მკითხველს, ლიტერატურის ყველა მოყვარულს, „ლიტერატურული საქართველოს“ რედაქციას პოეტის შვილიშვილმა გიორგი ძამთარაძემ მოაწოდა.

...ადამიანზე ზრუნვა სიხარულს ანიჭებდა. საოცარი უნარი ჰქონდა მოსმენის, სიტყვას არ შეაწყვეტინებდა არავის, ბოლომდე მოუსმენდა.

მოყვარული, ნაზი გული ჰქონდა... სხვაზე ფიქრობდა მუდამ - გული არ დაეზიანოს, არ ეწყინოს - დარდს გულთან მიიტანდა.

მარტოობა არ შეეძლო. ...მარტო სადილზეც არ შესვამდა ერთ ჭიქა ღვინოს. ხშირად უმასპინძლდებოდა კიდეც... უსტუმროდ სუფრას კი სიამე აკლდაო, იტყოდა. სხვაგან ვერ ძლებდა. ერთ კვირაზე მეტს ვერ ჩერდებოდა მოსკოვში. ჩვენ დაგვენატრებოდა და წამოვიდოდა. მთელი დღე არქივში იყო; უარს ამბობდა დღესასწაულებში შორს წასვლაზე... ბოლოს უარი თქვა ინდოეთში თუ ჩინეთში წასვლაზე... - იმხელა გზაზე რა წამიყვანს, რა გამაძლებინებსო.

ახლოს იყო უბრალო ხალხთან... მიწასთან...

შრომის დიდი უნარი ჰქონდა.

გაღმერთებული ჰყავდა სამშობლო, წინაპრები... **„როცა ვახსენებ გმირთა სახელებს, ყელი მიტკბება, თაფლდება სიტყვა“.** თამადობა უყვარდა. ისტორიული სმა კი არა, ხალხთან ურთიერთობა ეხალისებოდა... იწყებდა სამშობლოს, წინაპრების სადღეგრძელოთი, მათი ღვაწლის აღნიშვნით... სვამდა პატარა ჭიქით, ქამრიანი ჭიქით. სძულდა ჩაის ჭიქებით სმა. ...არ სვამდა არაყს, კონიაკს... ღვინის გარდა არაფერს სვამდა. არ მინახავს მთვრალი. ნასვამი უფრო კარგი ხდებოდა... მხიარული, ალერსიანი...

უყვარდა სხვისი დახმარება... მოსიყვარულე მოწერილ წერილს, დაუყოვნებლივ. წერდა კიდეც... პასუხს შესწორებულს, დაუზარებლად.

ყველა სულიერი უყვარდა. ეცოდებოდა. შინ გაზრდილ ქათამს მისას არ დააკვლევინებდა, არც ცოცხლად ნაჩუქარს. ხშირად მეგობრების ნაჩუქარ მოგვიყვანდნენ ხოლმე ცოცხალ ცხვარს - აღარ იცოდა, რა ექნა - უკან ხომ ვერ გაუგზავნიდა. ეუბნებოდა, რომ სახლში დაეტოვებინა. ...არაფერი არ მინდა, რისთვის შეწუხებულხართ, - ეტყოდა სტუმარს... გადაუხდიდა ამ ცხვრის წვრილს დარიგდა ის კი ნაჩუქრობის ხარჯს. ეტყოდა - მცხვარი მოიტანეთ... მერე, რა ექნა უნდა, არა სჯეროდა. მაგრამ უხაროდა, კარგია, რომ მაინც ცოცხალი არ ნახეთო...

უყვარდა სოფლური ბუნება და კახეთის მიწები...

სწყინდა, როცა სინათლეზე მოფრენილ პეპლებს ხოცავდნენ - რას ერჩით, ისედაც ერთი დღე აქვთ, გაიხარონო...

ხშირად ბავშვობის ფოლკლორიდან ნიმუშებს გვიყვებოდა, მხოლოდ იმიტომ, რომ ბავშვს გართობისთვის სიხარული ეგრძნო. აქშეკვია, წყალს დაადევნებინებდა და მერე გააშვებინებდა - აი, ახლა შენი გლოცავსო.

უყვარდა ვაზი, ბალახი, ყვავილი, მთა, მზე. ყვავილი მიწის ღიმილიაო, იტყოდა.

მე ვემთხვიე მზის თავთავებს, ვაზთან ვიყავ დაჩოქილი...

ან:

თავს ვუხრი ბალახს, მინდა სიცოცხლე ამ თეთრ ვაშლის ქვეშ უკუნისამდე...

ძალიან კეთილი, ბავშვივით გულუბრყვილო იყო. ზოგი კიდეც ბოროტად იყენებდა ამას.

სინათლე, მზე უყვარდა, ფარდებს გადასწევდა, მზემ შემოიხედოსო. სიბნელე სძულდა - მეზობლებისას ყოველთვის ახარებს და სინათლეს გადაჭარბებით ხოლმე. ბოლოსაც, ალბათ ბოლომდე ვერ დაუჯერებია, რაც მოხდა.. ისევ ისე გადაქარგე სამყაროში გზაზე ახარი და სინათლე...

სიკვდილი სძულდა - არასოდეს ლაპარაკობდა ამაზე. მხოლოდ ერთხელ, როცა გარდაიცვალა ნეტა მამამიძე, მითხრა - **თქვენ უკვე უნდა შეეგუოთ იმ აზრს, რომ ჩვენ აღარ ვიქნებით, მანამ ადამიანი ცოცხალია, სიკვდილს იმასთან რა უნდა, როცა გარდაიცვლება - ის უკვე ვერაფერს ვერ იგრძნობსო.**

ეს იყო მარტში... აპრილში თვის შეეყრა...

ადამიანი უნდა მადლობელი იყოს ყოველი წუთის, რომელიც ღმერთმა უბოძა...

უყვარდა ეს სიტყვა... ადამიანის სულს აწვალებდა. ყოველდღიური ცხოვრების ყოველდღიურობა... **ბავშვი თავისუფლად უნდა გაზარდო, არ არის საჭირო ამდენი შენიშვნებით,-** მეუბნებოდა. არ უყვარდა მოსვლა სხვის ამბებში... არ იყო წუწუნებრივი მამა. მეუღლე, მამა, არასდროს მსოფლიო მოსწავლეები... მოლაპარაკე - როგორია ხარი, ლელი როგორი არის, რამე საქმე არ ვიცით. და აი ყოველდღე მე აქ და აქ ვარ... ნუთუ დარდი წე გაქვთ, არ ვარგა, შვილო, ამდენი დარდი...

პატარა რომ ვიყავი, ავადმყოფი... მამა ნუნუს შეუყვარდა და არაფერი ოცნებებში, ხელები გამოიტყვებოდა, ბავშვი ხიდან

რად გადმოგდებდი იყო, რომ შეეხო.

- შემეცოდა, ვინ იცის, ხელის გაშლა როგორ უნდოდაო...

შეიძლება სწორედ იმიტომ, რომ არასოდეს ეჯავრებოდა. ხელი ავადმყოფებოდა, ყველაფრის ნებას გვაძლევდა.- გარეთ

მამაზე

ლექსები მამისა, არასდროს არაფერი მოუყოლია...

ასეთივე მოსიყვარულე შვილი იყო, მოსიყვარულე - ძმის. გულჩვილი იყო. დედის საფლავზე ცრემლებით ტიროდა. ბებიის გარდაცვალების დღეებში, ბიძაშვილ ლექსებს და მამის ერთ ოთახში ვხსნით. დედა ამბობდა - როგორც პატარა ბიჭები, ისე ტიროდნენ მთელი ღამეო.

ბოლო წლებში განსაკუთრებით უყვარდა ბუნებაში ყოფნა, საშობლოთაოდ მანქანით მგზავრობდა ვინმე - ნაცნობ-ნათესავს, სოფლიდან, ქართლი უყვარდა ძალიან. ბაღზე გაივლიდა, ბავშვებს წაიყვანდა ჩაიდაც. ბოლო წელს, იმ გაზაფხულზე მაც წაიყვანა. წავედით წავკისში, შეიძლება გაიცნობდით, ნათესავის, მისდიოლზე, სის ქვეშ ვისაუზმეთ. მე მივიდეთ მთელი მშვიდი შემოსვლისა, თბილისში რომ ჩამოვედით, მამის მივხვდი, რომ დაღლილი ძალიან შეწუხდა. მამამ მკითხა, ტკივილები ხომ? მე მივუგე: არა, ტკივილები არ იყო, მაგრამ ძალიან მოუსვენარ-შეწუხებული. ერთ-ერთი დღის შემდეგ საშინელი დაიბარეს, რაც შენ არ მინდა ყოფნაო, წავიდეთ, იქნებ გავიგოთ, წამოვიდეთ, რომ ვესხედით. მამა ძალიან ნახევრად იყო.

ძალიან აწუხებდა საშინელი საქართველოს ბედი. არც ღალატობდა, ვერავინ ცხადი

ტიტეი, „პატარელი"... საფლავებს დაეძებდა. სამის, ბესიკის გადმოსვენება უნდოდა.

არ უყვარდა კინკლაობა და ყარაჩოღელი. უყვარდა მშვიდი გარემო.

არ უყვარდა ქვეშარითი. სასაფლაოს ხე ყვავილს, არც პალმა - ნუშნებური არ არისო. წიწვოვანი ხეები მოსწონდა, მაგრამ ის არ მოსწონდა, ყველგან წიწვოვანს რომ რგავენ, არ ვიცით არც გაზაფხული, არც შემოდგომაა.

იყო ძალიან პუნქტუალური. ძალიან ადვილი იყო მასთან ცხოვრება. არასდროს არაფერს გაიძულებდა, თავს არაფერს მოგახვევდა. უყვარდა თავისუფლება, ძალდატანება დანაშაულად მიაჩნდა. შენიშვნებს ერიდებოდა, არაფერს მოითხოვდა.

ფიროსმანის ქუჩაზე, №20-ში, სადაც ნიკო ფიროსმანი ცხოვრობდა, მუზეუმის გახსნა უნდოდა. ოცნებობდა ფიროსმანის ძეგლზე, ეწყალეს, დავით აღმაშენებლის, თამარის ძეგლი უნდოდა თბილისში... თამარის ქუჩა და მოედანი... ფიროსმანის საფლავს დაეძებდა... უნდოდა ფილმი ფიროსმანზე. სცენარზე მუშაობდა. ფიროსმანის თურმანეტი სურათი გადასცა მუზეუმს, ეს ერთ საკურთხეველს და მე უკვე არა მაქვს, ნუ შენს ბინაში ნოვენტი. ათობით ხელნაწერი, სამკლი, სიგელი, უძველესი წიგნი გადასცა ხელნაწერთა ინსტიტუტს...

მელიას ქუჩაზე, №5-ში, სადაც ვაჟაფშაველა ცხოვრობდა თავისი ძმის - ხანდირის ბინაზე, თბილისში ჩამოსვლისას, მუზეუმი უნდა მოეწყოსო...

მოსწონდა მერაბ ბერძენიშვილის ვერგასხლი... „ლეგანდელი" შეარქვა და უნდოდა, ესაა დადგმული თბილისში თუ არა, მცხეთაში მაინც.

ბარათაშვილის კრებულში ლექსს „სულელუს" მიწერილი აქვს მამას ხელით - „თავისს ჯავშ ოცლის და აგაჯის, მაგრამ მე გამიკვირდა მხოლოდ ნიკოლოზ ბარათაშვილის და ვაჟა-ფშაველასი"

წინით სიცოცხლის სახელები აქონდა - „შუქი ნუგეში"... ახლა „ეს - „წუთი №ეს და ესი"... გული სწყდებოდა.

უნაზე ლექსი აქვს დაწერილი - მარტო თბილისში ხარობსო... ძალიან უყვარდა მინდვრის ყვავილები.

ლიდი ნიკო აქონდა მიმდგარიდები ყვავილებს თავიდან იცოდა აკვიდება. და და შრომა მის გამოცემული საქმეს არ ვერბოდა...

ნესტან ლეონიძე

„ლიტერატურული საქართველო"
1993. 14 იანვარი, №23

გურამ თოფურია - 70 წელი

გაზეთ „ბურჯი ეროვნებისა"-ში 1996 წელს დაიბეჭდა საინტერესო ხასიათის წერილი „გურამ თოფურია - არნ. ჩიქობავას პრემიის ლაურეატი"... იქვე სურათი - ხელჯოხზე დაყრდნობილი ბ-ნი არნოლდი და ახალგაზრდული მოსწრაფე გურამ თოფურია. სურათს მინაწერი აქვს: ჩურქულის გზაზე. 1979 წელი.

ამ სურათმა არნ. ჩიქობავას ერთ-ერთი ბიბლიოგრაფიული მონოგრაფიის ("იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი") სასაჩუქრო წარწერის ტექსტი გამახსენა:

„გურამ თოფურიას

„იმ" („იმ" წინწკლებში - გ.ბ.) შრომის დამთავრების მოსურნე, პირველ ყოვლისა - ავტორი".

29.VIII.79.

"ის შრომა" კი ერგატივის პრობლემა იყო, ბ-ნ გურამს რომ უნდა ეკვლია საგანგებოდ... გ. თოფურიას საკანდიდატო დისერტაციის ხელმძღვანელს ეს 20 წლის შემდეგაც არ დავიწყნია.

ბ-ნი გურამი დიდი ვარლამ თოფურიას შვილი ბრძანდება... ძნელია დიდი მამის შვილობა..., მაგრამ ბატონმა გურამმა მეცნიერებაში თავისიკე სწორი გზა იპოვა... მასვე მას, ცნებლივების გამოწვლილვით იკვლევდა და, როგორც კავკასიოლოგს, კავკასიოლოგ ენათმეცნიერებს შორის ერთი გამორჩეული ადგილი უპირავს... ოღონდ, ბატონმა გურამმა ლაკურის ნაცვლად, რომელიც მისი მამის საკვლევი ენა გახლდათ მთის იბერიულ-კავკასიურ ენებში, ლეზგიური და, საზოგადოდ, დაღესტნური ენები იპოვა.

ეს არავის გაუკვირდება, ვინც იცის, ვინც იცნობდა მის სიჭაბუკისას... ბ-ნი გურამი ხომ იმ სამეცნიერო წრეში გახლდათ, აკად. ს. ჯანაშიასა და აკად. არნ. ჩიქობავასთან ერთად, პროფ. ი. ყიფშიძის გარდაცვალების შემდეგ... ვ. თოფურიას, ა. შანიძისა და გ. ახვლედიანის შემდგომ სამეცნიერო მოღვაწეობის მძიმე სიმძიმე, რომ გადაიწონეს... ბუნებრივია, გ. თოფურიას მომავალი პროფესია თავისი თავიდანვე გახლდათ განსაზღვრული... გარემო იყო ასეთი,- უთქვამს ბატონ გურამს.

საშუალო სკოლის დამთავრების (1949) მომდევ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი... კავკასიურ ენათა განყოფილება. შემდეგ გ. თოფურია ბატონი არნ. ჩიქობავას ასპირანტია (1954-1957)... ამას მოსდევს ენათმეცნიერების ინსტიტუტის უმცროსი მეცნიერ-მუშაკობა (1957-1960)... ამავე ინსტიტუტის სწავლული მდივანი 1960-1965 წლებში.

უფროსი მეცნიერ-მუშაკია 1965 წლიდან 1973 წლამდე... დირექტორის მოადგილე - 1973-1987 წლებში. 1987 წლიდან დღემდე კი - მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილების გამგე. გ. თოფურიამ სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა 1988 წელს... 1997 წლის 3 ივლისს აირჩიეს ხელნი აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად.

ბატონი გურამი 1955-58 წლებში დაღესტანში სწავლობდა ლეზგიურ ენას, ადგილზე - სოფლებ პირობებში; სადისერტაციო მასალას კრებდა აზერბაიჯანის ლეზგებთანაც. ასე შეიქმნა „ლეზგიური ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები", რომელიც ცალკე წიგნად დაიბეჭდა 1959 წელს და მისმა ავტორმა იგი იმავე წელს დაიცვა წარმატებით, როგორც საკანდიდატო დისერტაცია.

არადა... თავდაპირველად საკვლევ-ძიებელი თემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში ერგატივის საკითხს ეძღვნებოდა- რაუნდებოდა... ჩანს, იმდენად ბატონი გურამის მიერ შეკრებილმა და გამოკვლეულმა მასალამ ლეზგიურში და სადისერტაციო თემამაც სახე იცვალა. თუმცა ხელმძღვანელის საბოლოო სურვილი, ჩანს, უცვლელი იყო, „იმ" შრომის დამთავრების მოსურნე", ბ-ნი არნოლდი რომ ბრძანებდა, მის მოწადინებას არ დავიწყებია.

1988 წელს დაცული სადოქტორო დისერტაცია ცალკე წიგნად მოგვიანებით გამოვიდა, 1995 წელს - „ბრუნების მორფოლოგია დაღესტნურ ენებში"(დაიბეჭდა იგი ბ-ნი გურამის ძველი მეგობრისა და კოლეგის, ბონის უნივერსიტეტის პროფ. კარლ ჰ. შმიდტის ხელშეწყობით). ეს მონოგრაფია წარმოადგენს დაღესტნურ ენათა შედარებითი გრამატიკის ერთ დიდ ნაწილს. სწორედ ამ მრავალმხრივ საყურადღებო მონოგრაფიისათვის მის ავტორს, გ. თოფურიას, 1996 წელს მიენიჭა არნ. ჩიქობავას სახელობის პრემია.

საინტერესო ველის მის მიერ თითქმის სისტემატურად გამოცემული ბიბლიოგრაფია იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურისა; იგი ბუნებრივი გაგრძელება იქნება მის მიერვე შედგენილი (გ. კაკაბაძის თანაავტორობით) და გამოცემული (1958) მონოგრაფიული ხასიათის შრომის „ბიბლიოგრაფია იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურისა".

აქ განხილული მონოგრაფიების გარდა, გ. თოფურიას ეკუთვნის რამდენიმე ათეული სტატია მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ცალკეულ საკითხებზე, აგრეთვე ქართველურ ენათა იბერიულ-შედარებითი ხასიათის ძიებანი, ქართული ენის დიალექტოლოგიის, ტოპონიმიკის ზოგადი თუ კერძო საკითხი, ცალკეული პოპულარული ნარკვევები.

ცალკე ამ ნაშრომში ცხადად ჩანს მეცნიერის ფართო ლინგვისტური ინტერესები, რომლებიც უნივერსალურია.

გ. თოფურიას სამეცნიერო ნაშრომები გამოქვეყნდა ქართულ, რუსულ, ინგლისურ, გერმანულ, ფრანგულ ენებზე. ეს შრომები იბეჭდებოდა ლონდონში, ნიუ-იორკში, პარიზში, ბერლინსა და ვენაში, ლაიპციგში, ასევე - მოსკოვში, ლენინგრადში, დუშანბეში, სვერდლოვსკში, მახაჩყალაში, ნალჩიკში, გროზნოში, მაიკოპსა და ჩერქესკში...

გ. თოფურია მონაწილეობდა ევროპის კავკასიოლოგთა საზოგადოების კოლოკვიუმებში - კითხულობდა მოხსენებებს: IV-პარიზში (1988); V - ლონდონში (1990) - VI - მაინცში (1992); VII - მარბურგში (გერმანია, 1994); მას მონაწილეობა აქვს მიღებული ლინგვისტთა მე-14 საერთაშორისო კონგრესზე ბერლინში (1987) და ონომასტიკის XV საერთაშორისო კონგრესზე ლაიპციგში (1984); მიწვეული იყო ბონის, ბოხუმისა და მიუნხენის უნივერსიტეტებში და წაიკითხა მოხსენებათა ციკლი.

გ. თოფურია აქტიურ მონაწილეობას იღებს იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესწავლისადმი მიძღვნილ რეგიონალურ სამეცნიერო სესიებზე. კავკასიოლოგიაში საყურადღებო მეცნიერული დამსახურებისათვის იგი ორჯერ აირჩიეს ევროპის კავკასიოლოგთა საზოგადოების ვიცე-პრეზიდენტად.

დღეს გ. თოფურია არის სხვადასხვა გამოცემათა რედკოლეგიების წევრი: „მაცნე" (ენისა და ლიტერატურის სერია), „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება", „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეული", „ქართველოლოგიური ძიებანი".

და ბოლოს.

პროფესიონალურ თვისებებთან ერთად გამორჩეულია გ. თოფურიას ორგანიზატორული ნიჭი - მეცნიერ-მუშაკთა სამეცნიერო მუშაობის სათანადოდ წარმართვის უნარი (რასაც იგი ჩვენს ინსტიტუტში წლების განმავლობაში სხვადასხვა თანამდებობაზე მუშაობისას ავლენდა). დღეს თავისი დაბადების 70-ე წლისთავს ბატონი გურამ თოფურია ხვდება ხელსაყრელად... მაგრამ ვინც იცნობს მას, იცის, რომ მისი ყველაზე ხანგრძლივი ოცნება, მისი იბერიულ-კავკასიური ენათა განყოფილების მეცნიერული ნაღვაწი მუდამ იმ დონეზე იყოს, როგორადაც ეს ესახებოდა ბ-ნ გურამის მასწავლებლებს, ამ განყოფილების დამაარსებლებს, აკად. არნ. ჩიქობავას. ამ საქმიდან წარმატებით განხორციელება ბატონ გურამს სავსებით ძალუძს.

მრავალმხრივი მეცნიერული ინტერესების სავსე მკვლევარი, ყველასათვის კეთილი და ტკბილი ადამიანი (თოფურია „თავდები" მეტყველებად) ბატონი გურამ თოფურია თავის მომავალ ათწლეულებს, ვუსურვოთ, ისევ ამ ენერგიითა და მეცნიერებაში ხელშეუშლელი შემართებით შეხვდება.

ბენადი ბურჭულაძე

ჩემო გურამ! მართალი გითხრა, გამიკვირდა, შენი საიუბილეო თარიღის ამბავი რომ გავიგე. „ძველად, სულ ძველად, დიდი ხნის წინათ", ჩვენი სტუდენტობის დროს, გაცილებით უმცროსი მეგონე. მართალია, ჩემს კურსელებთან (ცირა კალაძესთან, თამარ ზურაბიშვილთან) მეგობრობდი და თქვენი წრის (ლაშა ჯანაშია, ცოტნე კიკვიძე) ამბები წვრილად ვიცოდი, მაგრამ იმ დროს ერთწლიანი სხვაობა, ჩანს, ბევრს ნიშნავდა.

აზლა კი რა გამოდის, თითქმის ტოლები ვყოფილვართ? თანაც (ამ

გურამ და [illegible] თოფურიები

აზრმა სულ გამაოგნა) ორივენი ბატონ ვარლამ თოფურიაზე უფროსები ვართ? ის ხომ 65 წლისა გარდაიცვალა! არა, ის ჩემთვის ყოველთვის დარჩება უფროსად, უხუცესად, უსაყვარლეს დამრიგებლად და მასწავლებლად, ისევე, ალბათ, როგორც შენთვის მზრუნველ მამად და უფროს მეგობრად.

აქ ცირას მონაყოლი ერთი ეპიზოდი მინდა გავიხსენო: ასპირანტებს ბატონი ვარლამი შინ, ლამის თავისი ხელით აგებულ ლამაზ ბინაში ამეცადინებდა. ერთხელ ნოდარ ნათაძემ ზამთარში ბაკურიანში წასვლა გადაწყვიტა ხელმძღვანელის დაუკითხავად (იცოდა, არ გაუშვებდა). ჩვენ კი დაგვიბარა, უთხარით, ნათაძე ავად გახდაო. ათიოდე დღის შემდეგ მზით გარუჯული გამოცხადდა სემინარზე. ბატონ ვარლამს უხუმრია, აი, ჩვენი ავადმყოფი რა ჯანმრთელი და გაშავებული დაგვიბრუნდაო! ნოდარს პასუხი არ დაუყოვნებია: დიახ, ბატონო ვარლამ, ბაკურიანში ვიყავი. ამ სიტყვებზე ქალბატონ თამარს გამოუხედავს მეორე ოთახიდან: ჩვენი გურამი ხომ არ გინახავსო?- როგორ არა, ვნახე, დაეცა და თხილამურები გატეხა! ცოლ-ქმარს ფერი წაუვიდა, რამე ხომ არ მოიტეხაო?! არა, მაგრამ ახალი ძვირადღირებული თხილამურების ყიდვა მოუხდაო... გარეთ რომ გამოვედით, დავესიეთ, რაში დაგჭირდა ეს ტყუილი, მშობლებს გული რას გაუხეთქე?! აბა, ჩემს დაცინვას შევარჩენდი, იყო „შურისმაძიებელი" მოწაფის პასუხი.

მერე და მერე უფრო დავუახლოვდით. შენს მშვენიერ ოჯახში გატარებული ყოველი წუთი მახსოვს. დოდოს მზრუნველობას მარტო შენ კი არა, ჩვენც ვგრძნობდით, განსაკუთრებით მაშინ, ცირას რომ გაუჭირდა. „მაცნეს" რედკოლეგიაშიც ერთად ვართ და თუ იგი ჯერ კიდევ ფეხზე დგას (ცალ ფეხზე), შენი ინსტიტუტის წყალობაა. მახარებს შენი წარმატება, არნოლდ ჩიქობავას სახელობის დამსახურებული პრემია, ის საერთო სიყვარული, რომლითაც შენ სარგებლობ არა მარტო აქ, შენს კოლეგებსა და მეგობრებში, არამედ ჩრდილოეთ კავკასიაში, გერმანიაში.

მე გადავლახე ეგ ზღურბლი, რომლის წინაშე ახლა შენ დგახარ. არც ისე ძნელი ყოფილა, თუმცა სიმძიმეს მაინც იგრძნობ. უნდა გაუძლო და გააგრძელო შენი საქმე, შენს ოჯახს, შვილიშვილებს არ მოაკლო ის სითბო და სიტკბო, რაც თოფურიების გვარს ახასიათებს (სხვათა შორის, რძალი მყავს თოფურია).

გულწრფელად გილოცავ, ჩემო გურამ, გისურვებ ჯანმრთელობას, სიხარულს, ბედნიერებას, შენ რომ გინდა, ისეთი საქართველოს მოსწრებას!

ულრმესი სიყვარულითა და პატივისცემით

ალექსანდრე ღვახარია

21.684
საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ქართული ჟარგონის ლექსიკონი

გასული წლის ბოლოს ერთი ფრიად საინტერესო ნაშრომი შეემატა ქართულ ლექსიკოგრაფიას. მხედველობაში გვაქვს ლევან ბრეგაძის მიერ შედგენილი „ქართული ჟარგონის ლექსიკონი", რედაქტორი ნიკო ნერგაძე, ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბ., 1999.

წიგნის პრეზენტაცია მოეწყო გასული წლის დეკემბერში, დაიბეჭდა რეცენზიები. მოკლედ, ამ ნაშრომმა მიუხედავად ვიწრო შეზღუდული ტირაჟისა, საზოგადოების საკმაო ინტერესი მაინც გამოიწვია. ეს ბუნებრივიცაა, რადგან ლევან ბრეგაძის ნაშრომი თანამედროვე ქართული ლექსიკის იმ ნაწილს ეხება, რომელიც მთლიანად შეუსწავლელია.

ჟარგონი ვიწრო სოციალური ჯგუფის მეტყველებაა. ჟარგონის მიზანია შექმნას მეტყველების ისეთი სახესხვაობა, რომელიც გასაგები იქნება აღნიშნული მხოლოდ ვიწრო ჯგუფისათვის და გაუგებარი - საზოგადოების სხვა წევრებისათვის.

ჟარგონს ხშირად იგივე განმარტებას, როგორც არგოს: ცალკეული სოციალური ჯგუფის, პროფესიული წრის თავისებური მეტყველება, რომლის სიტყვები და გამოთქმები გასაგებია მხოლოდ საიდუმლო კოლექტივისათვის. მათ შორის სხვაობა იმას მიიჩნევენ, რომ არგოსაგან განსხვავებით, ჟარგონი დამცინავობის, ათვალწუნების (პეიორატიულ) მიმართებასაც შეიცავს (ბ. ჯორბენაძე, ქართული დიალექტოლოგია, 1, თბ., 1989, გვ. 49).

გავრცელებული აზრის თანახმად, ჟარგონი საერთო ენისაგან განსხვავებულია მხოლოდ ლექსიკით. ასეთია მისი განმარტება საენციკლოპედიო ლექსიკონებსა და ენციკლოპედიებში.

ნაწილობრივ, ჟარგონს სოციოლინგვისტიკის სფეროს აკუთვნებენ. მთლიანი ქართული ლექსიკური მარაგი (ცალკე აღებული ჟარგონის, თუ მთლიანად სოციოლინგვისტიკის თვალსაზრისით ჯერჯერობით არ არის შესწავლილი.

ამ ფონზე ლ. ბრეგაძის „ქართული ჟარგონის ლექსიკონი", რომლის მასალის შეგროვებასაც ავტორმა 25 წელი მოანდომა, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს.

ნაშრომი ამ სახის ლექსიკონის შედგენის პირველი წარმატებული ცდაა. ავტორმა შეძლო შეეგროვებინა, ფაქტობრივად დაედასტურებინა თბილისურ ქართულ თუ ნათარგმნ მწერლობაში ასახული ახალგაზრდული ჟარგონის გავრცელებული ნიმუშები (600-ზე მეტი სიტყვა), რომლებიც ზოგადი ლექსიკონებში ჯერჯერობით არ ყოფილა დადასტურებული. მათ შორისაა: ალუბა, აფარდა, გაიმი, დაისტუკა, დაიბრიდა, დაიადა, ისქსა, იტასაკა, მანდრაკო, მარიაჟობა, მიკიტა, მოტყდა, ნაშამორი, პონტი, ნიმუშები და სხვ.

მაგრამ, ჩვენი აზრით, მთავარი მაინც ის არის, რომ ლევან ბრეგაძის „ქართული ჟარგონის ლექსიკონის" მასალა ძალზე საყურადღებო აღმოჩნდა თეორიული ლექსიკოლოგიის თვალსაზრისით.

ზემოთ, როდესაც ჟარგონის განმარტებას ვიძლეოდით, აღვნიშნეთ, რომ ჟარგონი საერთო ენისაგან განსხვავებულია მხოლოდ ლექსიკით. ასეა ეს ჩვეულებრივ საენციკლოპედიო ლექსიკოლოგიურ ლიტერატურაში მიღებული. მაგრამ ლევან ბრეგაძის ნაშრომი გვაძლევს შესაძლებლობას, ცოტაოდნად უფრო გავაღრმაოთ ეს დებულება. კერძოდ, აშკარა ხდება ის გარემოება, რომ მხოლოდ ლექსიკა (უფრო სწორად - ლექსიკური განსხვავება) სრულად ვერ წარმოაჩენს სიტყვათა (თუ უკეთ ფორმათა) ჟარგონულ ბუნებას. საჭიროა გრამატიკაც, ფორმის გრამატიკული ანალიზიც, ე.ი. გარკვეული გრამატიკული ფორმა იძენს ჟარგონულ მნიშვნელობას. ამ მხრივ ძალზე საინტერესოა ავტორის შენიშვნა სალექსიკონო ერთეულის შესახებ. კერძოდ, იგი წინათქმაში წერს: „ზმნისწინიანი ფორმების წარმოსადგენად, „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონისაგან" განსხვავებით, მომავალი დროის ფორმების ნაცვლად სრულის (წყვეტილის) ფორმები ვამჯობინეთ, რადგან ამ გრამატიკულ დროში ზმნები უფრო ბუნებრივად ჟღერს - საერთოდ, ნამყო სრული (წყვეტილი) ყველაზე პროდუქტიული გრამატიკული დროა ჟარგონში. ზმნათა დიდი ნაწილი აწმყო დროში არც კი იხმარება. მაგალითად: „მოიხა" (წავიდა) - არ იხმარება „იხეკა", „მოუხვა" (გაიქცა) - არ იხმარება „უხვავს", „წამსვლია" (წავიდა) - არ იხმარება „მიდისვლა", „თანხა გადავა" (ფული იშოვა) - არ იხმარება „თანხას იგრავს" და სხვა მრავალი" (გვ. 7-8).

მაშასადამე, თუ ლ. ბრეგაძის ამ შენიშვნას გავითვალისწინებთ, ზმნის გარკვეული მწკრივის - წყვეტილის - ფორმა ყოფილა საჭირო ზემომოყვანილი სიტყვებისათვის.

ჟარგონის გრამატიკულ თავისებურებებზე მსჯელობისათვის ასევე ფრიად მნიშვნელოვანია საანალიზო ლექსიკონში წარმოდგენილი ის სიტყვები, რომლებიც მიცემითში -ში თანდებულის დართვისას იძენს ჟარგონულ მნიშვნელობას:

„**-ში** - მიცემითი ბრუნვის თანდებული, ძალიან პოპულარულია ახალგაზრდულ ჟარგონში. ხშირად ცვლის „ქონა" ზმნას: „ეტყობოდა, **გაკეთებულში** რომ იყო" (ირინე ბაქანიძე), ნიშნავს: გაკეთებული რომ ჰქონდა (ნარკოტიკული ნივთიერება); „ - შენ დღესაც **გადაყლაპულში** ხარ, ხო იცი?" (ირინე ბაქანიძე), ნიშნავს: გადაყლაპული გაქვს (ნასვამი ხარ); „**წაგებულშია**,- ისე თქვა ერთმა, არც შეუხედავს ენვერისათვის" (ჯემალ თოფურიძე), ნიშნავს: წაგებული აქვს; „**რამდენშია?**" (იქვე), ნიშნავს: რამდენი აქვს წაგებული?

ზოგჯერ აწარმოებს ზმნიზედებს ზედსართავებისაგან: „**ნაღდში** ან სიცხალე ეწირება იქ, ან გატეხილი დერა უკურაში" (გია ჭუმბურიძე, თარგმ.), „ნაღდში" აქ ნიშნავს: „ნაღდად"; „ - ნაღდი საქმე!... - **ნატურში?! - ნატურში**" (თიარ ნიჟაძე). „ნატურში" აქ ნიშნავს: „ნამდვილად" გვ. 147-148.

ზემოთ მოყვანილ ციტატაში სალექსიკონო მასალის ჩვენების დროს ძალზე საყურადღებოდ გვეჩვენება ავტორის შენიშვნა: „ზოგჯერ აწარმოებს ზმნიზედებს ზედსართავებისაგან" და იქვე მოთავსებული მაგალითი: „ნაღდში".

ვფიქრობთ, გრამატიკული თვალსაზრისით ეს ძალზე საინტერესო შემთხვევაა. აქ ფაქტობრივად, მეტყველების ერთი ნაწილი - ზედსართავი სახელი იცვლება მეორით - ზმნიზედით. ყოველივე ეს იმას მიგვანიშნებს, რომ ჟარგონული სიტყვაფორმების წარმოებაში გრამატიკაც მონაწილეობს.

ვფიქრობთ, ასევე საინტერესოა ის შემთხვევებიც, როდესაც სალიტერატურო

ენის ერთი სახის ზმნიზედა ჟარგონში მეორე სახის ზმნიზედის მნიშვნელობას იძენს. ამის მაგალითაც ვხვდება წარმოდგენილ ლექსიკონში:

„**მაგრა** - სალიტერატურო ქართულში ეს არის ვითარების ზმნიზედა და ნიშნავს „მაგვარადეს", „მაგნიტურადეს" (მაგ., „კედელი ლიტერ. რიგორც არის", - იგივეა, რაც „მაგნიტურადეს ლიტერ. რიგორც არის"). ჟარგონში კი ღრმის ზმნიზედის მნიშვნელობას ღებულობს და ნიშნავს: „მაშინდელ", „ახლაველ". „ეს რომ დაინახა, **მაგრა** ვიყავი მერე რაც შეიხვედრიდა"; „ყველა **მაგრა** შეიტყობს, ამ ფილმით რაღაცას რომ ახსნიდნენ" (ლადო ფანეიშვილი, თარგმ.). ორივე ამ მაგალითში „კედელი" ნიშნავს „მაშინდელ"-ს. „რაი მიხდა, იმში ვარ ნაბრუნდი, მრავალი **მაგრაი**" (თამაზ ჭილაძე, თარგმ.). აქ „კედელი" ნიშნავს „ახლაველ"-ს" გვ.61.

ამ თანდებულიანი სიტყვების და „კედელი" ზმნიზედის განხილვა გვიჩვენებს, რომ აღნიშნულ შემთხვევებში საქმე გვაქვს არა მარტო მორფოლოგიის დონეს, არამედ უფრო სინტაქსური დონეს.

უდავოდ ამის გათვალისწინებით ლევან ბრეგაძის მიერ წარმოდგენილი მასალის მიხედვით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ არ შეიძლება ჟარგონი სავსებით ცალკეულ მხოლოდ ლექსიკის მხრივ იყოს განსხვავებული. ჟარგონში ვხვდებით საკმაოდ ენობრივ განსხვავებულად გამოყენებულ გრამატიკულ ფორმებსაც. ბუნებრივია, ეს განსხვავებულად გრამატიკულ ფორმათა შინაარსობრივ მხარეს ეხება, რაც ამ ფორმათა გარკვეულ მორფოლოგიურ და სინტაქსურ გადააზრიანებას ემსახურება.

ამ მხრივ საინტერესოა მოიპოვებული წარმართული „კალამ-ტამო", რაც ალბათ უფრო ცხოველს ჟარგონის ბუნებას.

ჟარგონის მეცნიერული შესწავლა შესაძლებლობებს მოგვცემს აღნიშნული ჯგუფის ლექსიკა ზუსტად განვასხვავოთ სხვა ჯგუფის ლექსიკური ერთეულებისაგან და მათ თავისი ადგილი მივუჩინოთ. ეს არც თუ ისე იოლი საქმეა. ეს სიძნელე საანალიზო ლექსიკონის მასალის გაცნობისასაც იგრძნობა. საქმის ვითარებას ართულებს ის, რომ აღნიშნულ ნაშრომში, სამწუხაროდ, ჟარგონის განმარტება არ არის მოცემული, არც არაა წარმოდგენილი ის პრინციპი, რის მიხედვითაც დაიკავშირებული მასალა. ზედ მეტი ზუსტი მოცემული ჟარგონის დეფინიცია გვხვდება ძირითადად ქართულ და უცხოურ სამეცნიერო ლიტერატურაში, რომლის მიხედვითაც ჟარგონი ვიწრო სოციალური ჯგუფის მეტყველებაა. აღნიშნულ ლექსიკონში კი ვხვდებით ისეთ იდიომატურ გამოთქმებსაც, რომლებიც რომელიმე ვიწრო სოციალური ჯგუფის

ენის კუთვნილებად ვერ ჩაითვლება. მაგალითად, ისინი არც ჟარგონიზმებია, მოცემულია იმის, რომ ბევრი მათგანი უძველესი ხანიდანაა. მაგ.: „ქვაზე დახატულ ყმაწვილ ძაღლს"; „უბინო კოშკიდან ქმრება სხვის საქმეში"; „ქურდ ტაბლი"; „მეცნიერის ცალ ყურში ნაფიხარ"; „შენ რა შეგიდგა, მე მიდგომა" და სხვ. (გვ. 133; 125; 126; 144-145; 145).

ასეთი მაგალითებისათვის განმარტებაა წარმოდგენილი აღნიშნული ლექსიკონიდან არ მიგვაჩნია საჭიროდ. ზუსტი მოცემული მაგალითები ყველასათვისაა გასაგები, რადგან ვიწრო სოციალური ჯგუფის თუ ცალკეულ პირთა მეტყველების საერთო საკუთრებაა.

ასევე ძნელია, ზოგიერთი გადატანითი მნიშვნელობით ნახმარი სიტყვა ჟარგონად ჩავთვალოთ იმის გამო, რომ არა ცალკეული სოციალური ჯგუფის, არამედ საერთო ქართულის კუთვნილებაა, რადგან მათი იდიომატური მნიშვნელობა ყველა ქართველისათვისაა გასაგები. ამის მაგალითისათვის აღნიშნული ლექსიკონიდან შემდეგიც იქმარებდა:

„**გადაგორება** - ძველი საქმე მიამიტურა (თითქოს მძიმე საგანი გორვით გადატანა ერთი ადგილიდან მეორეზე). ორიგინალად ძალიან ადვილ საქმეზეც იტყვიან. „ესეც ვახშამი. ღვთის მადლით, **გადავაგორეთ**. ეხლა ხელიხლელი დღისათვის ვიფიქროთ" (ილია ჭავჭავაძე); „დღეს რიცა **გადააგორებ** და დასაძინებლად რიცა დაწვები"... (ტარიელ ჭანტურია)" გვ. 34.

ანდა

„**აყვანილი** - დაპატიმრებული. „ფილმი ჯერ არ ჰქონდათ **აყვანილი**" (თამაზ ჭილაძე, თარგმ.)" გვ. 20.

„აყვანილი" ამ მნიშვნელობით (დაპატიმრებული) არაა ჟარგონი. ამ შემთხვევაში ის გადატანითი მნიშვნელობის მქონე ერთეულია, რომელიც ყველა ქართველისათვისაა გასაგები. **აყვანილი** ჟარგონული მნიშვნელობით სხვა იქნება, კერძოდ, ფსიქოლოგიურად წახდენილი, დამბეული, აღელვებული, უსუსური მდგომარეობაში ნავარდნილი ანდა გაშეშებული. სხვათა შორის, „აყვანა" სიტყვის შემთხვევაში ამ მნიშვნელობას კიდეც აღასტურებს ლ. ბრეგაძე, ის. **„აყვანა ან დუხზე/დუხით აყვანა"** გვ. 20.

ზოგიერთი სიტყვის ჟარგონულობას, დიალექტურობის თუ ზუსტი ბუნების გარკვევისათვის უფრო გამოწვლილვითი კვლევაა საჭიროებელი. მაგალითისათვის აღნიშნული ლექსიკონიდან დავასახელებთ შემდეგს: **გაბრუქილი** და **იბრიქება**. კერძოდ:

„**გაბრუქილი** - ამაყად გაჭიმული, მკერდი რომ ამპარტავნულად აქვს წინ წამოწეული. „მიდგება რიხით და **გაბრუქილი** ურიხრიხება" (ვაჟა ფშაველა, თარგ.)" გვ. 34;

„**იბრიქება** - იჯგიმება, ამპარტავნულად, ქედმაღლურად იქცევა. „ალა თუ ძმა ხარ, ნუ **იბრიქები!**" (ნოდარ დუმბაძე); „**იბრიქებიან**. მაგრამ რას **იბრიქებიან** ეს ვაჟკაცები..." (თამაზ ჭილაძე-

ძე. თარგ.)" გვ. 71-72.

ეს სიტყვა ფართოდაა გავრცელებული ქართულ დიალექტებში. ჩვენამდე ამ ფორმებს ქართლურში, ქიზიყურში, გურულსა და აჭარულში ვხვდებით. კერძოდ, **გაბრუქილი** დადასტურებულია ქიზიყურში, გურულსა და აჭარულში, ხოლო **იბრიქება** - აჭარულსა და ქართლურში:

გაბრუქილი - უშნოდ გამართული, გაჭიმული, გაბღენძილი (ს. მენთეშაშვილი, ქიზიყური ლექსიკონი, თბ., 1943, გვ. 23; გ. შარაშიძე, გურული ლექსიკონი, ქართველურ ენათა ლექსიკ., I, თბ., 1938, გვ. 12; შ. ნიჟარაძე, ქართული ენის აჭარული დიალექტი (ლექსიკა), ბათ., 1971, გვ. 118).

იბრიქება - იჭიმება, იბღინძება, იბერება; ბაქიბუქობს (შ. ნიჟარაძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 214; თ. ბერიაშვილი, მ. მესხიშვილი, ლ. ნიჩაძე, ქართლური დიალექტის ლექსიკონი, თბ., 1981, გვ. 227).

საერთოდ კი ეს სიტყვა ამავე მნიშვნელობით მთელი რიგი ქართული დიალექტებისათვისაა ცნობილი, მას სულხან-საბა ორბელიანისა და დავით ჩუბინაშვილის ლექსიკონებშიც ვხვდებით. კერძოდ, **ბრუქა** ფორმით გვაქვს ს.-ს. ორბელიანის, დ. ჩუბინაშვილის ლექსიკონებსა და შემდეგ დიალექტებში: გურულში, ჯავახურსა და იმერხეულში; **გაბრუქა** ფორმით მხვდება აჭარულში, **გაბრუქვა** ფორმით კი - ქიზიყურსა და ინგილოურში.

ბრუქა - გაბზეკა, გაჭიმვა, წელში გამართული სიარული, ქედმაღლობა, ჯიუტობა, თავმომწონეობა, თვითდაჯერება (ს.-ს. ორბელიანი, ქართული ლექსიკონი, თბ., 1928, გვ. 44; დ. ჩუბინაშვილი, ქართულ-რუსული ლექსიკონი, თბ., 1984, გვ. 117; ს. ჟღენტი, გურული კილო, ტფილისი, 1936, გვ. 214; გ. ბერიძე, ჯავახური დიალექტის ლექსიკონის მასალა, თბ., 1981, გვ. 21; შ. ფუტკარაძე, ჩვენებურების ქართული, ბათ., 1993, გვ. 403).

გაბრუქა - 1. გაჭიმვა, წელში გაჭიმვა; 2. გადატ. გაბღენძა, გაბერვა, გაფხორვა; ქედმაღლობა (შ. ნიჟარაძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 118).

გაბრუქვა(ჲ) - გაჭიმვა, გაბზეკა (ს. მენთეშაშვილი, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 23; ნ. რისტიაშვილი, ინგილოური ლექსიკონი, თბ., 1978, გვ. 42-43).

აღნიშნული სიტყვის ფუძე ხმოვანმონაცვლეა ბრუქ-ბრიქ.

ქართულ დიალექტებში გვხვდება ამ ფორმებიდან მომდინარე დერივატებიც. კერძოდ, ინგილოურში **ჲ** ხმოვნიანი ფუძით: **ბრუქიჲ** - ბრუქია, ბღენძია (რ. ღამბაშიძე, ქართული ენის ინგილოური კილოს ლექსიკონი, თბ., 1988, გვ. 66), ხოლო ზემოიმერულში კი **ი** ხმოვნიანი ფუძით: **ბრიქა**-გაჭიმული. „დღე ბრიქა და ღამე ნელური" (გამოცანა - წინდა) (ქ. ძოწენიძე, ზემოიმერული ლექსიკონი, თბ., 1974, გვ. 57).

ბრუქა სიტყვის გავრცელების ფართო დიაპაზონი ქართულ დიალექტებში (ქართლური, ზემოიმერული, ქიზიყური, ინგილოური, გურული, აჭარული, იმერხეული, ჯავახური), მისი არსებობა სულხან-საბა ორბელიანისა და დავით ჩუბინაშვილის ლექსიკონებში ეჭვქვეშ აყენებს ამ სიტყვის დიალექტურობას. ის ალბათ უფრო საერთო ქართული ენის კუთვნილება უნდა იყოს, მაგრამ მისი ჟარგონად გამოცხადება არ მიგვაჩნია მართებულად.

საერთოდ, უნდა აღვნიშნოთ, რომ „ქართული ჟარგონის ლექსიკონში" ანბანურ რიგზე დალაგებული სალექსიკონო ერთეულები ზედმიწევნით და მიხვედრილადაა განმარტებული. მაგრამ ლექსიკონი ერთეულად გამოტანისას ვფიქრობთ, ზოგჯერ არ იყო აუცილებელი ერთი და იმავე ფორმის 1 და 2 მნიშვნელობით ცალ-ცალკე გამოტანა, მით უმეტეს მათი მნიშვნელობები ძალზე ახლო დგანან ერთმანეთთან. მაგ.:

„**ხია**[1] - გაოცება. „გაახურა, შეუბერა, **ხია** მოდადაიტესა" (ვახტანგ ჯავახაძე); „მოუკრა ახვარს და გაუქნია და **ხია** შიგ შუა ყბაში" (გურამ დოჩანაშვილი).

ხია[2] - ერთბაშად, მოულოდნელად ნადინა, მოიმოქმედა, შექნა რაღაც მნიშვნელოვანი. „ძაან „გაახურა" ნაირმაც. მსხვილ-მსხვილი რომანები რო „**ხია**"! (ალექსი ჭინჭარაული)" გვ. 170.

რა თქმა უნდა, ეს უკანასკნელი ჟარგონის ნიშნეული ნიმუშია, მაგრამ ვფიქრობთ, აუცილებელია ეს (და ზოგიერთი ასევე ცალ-ცალკე 1 და 2 მნიშვნელობის მქონე) სიტყვები წარმოდგენილი ყოფილიყო ერთი სალექსიკონო ფორმით, რომელთაც 1 და 2 ნომრებით მითითებული ექნებოდა ორივე მნიშვნელობა, როგორც ეს ჩვეულებრივ ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონსა და სხვა ლექსიკონებში გვაქვს.

ლ. ბრეგაძის „ქართული ჟარგონის ლექსიკონი" ქართული ლექსიკოგრაფიის მნიშვნელოვანი შენაძენია. მომავალში ეს ლექსიკონი უფრო შეივსება, დაიხვეწება და გამდიდრდება მრავალი სიტყვით. ჩვენი რეცენზიით, მასში გამოთქმული სურვილებით გვინდა ავტორს ერთგვარი თანადგომა გამოვუცხადოთ.

რამაზ ქურდაძე

ახალი წიგნები

შუა საუკუნეების გამოჩენილი ქართველი თეოლოგის იოანე პეტრიწის წინამდებარე წიგნი თანამედროვე ქართულ ენაზე გადმოიღო, გამოკვლევა, ლექსიკონი და შენიშვნები დაურთო დამანა მელიქიშვილმა.

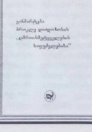

ლიკა ჭანტურია

ზოგი რამ კომპიუტერის შესახებ

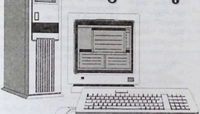

XX საუკუნე, სხვა მრავალ მნიშვნელოვან აღმოჩენასთან და მოვლენასთან ერთად, ისტორიაში შევიდა, როგორც კომპიუტერის საუკუნე. მართლაც, საოცრად გონიერმა მანქანამ უდიდესი გადატრიალება მოახდინა თანამედროვე ცივილიზაციის სამყაროში. იგი თანდათანობით ჩვენი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი ხდება და, ამდენად, მთელი ჩვენი ცივილიზებული მსოფლიო წარმოუდგენელია საუკუნის ამ უდიდესი აღმოჩენის გარეშე.

სიტყვა „კომპიუტერი" წარმოდგება ლათინური Computare-computatum-იდან, რაც ფიქრს, თვლას ნიშნავს. ოქსფორდის ლექსიკონის მიხედვით კომპიუტერი ელექტრული ხელსაწყოა, რომელიც იღებს მონაცემებს, სწრაფად ახორციელებს მათზე მათემატიკურ თუ ლოგიკურ ოპერაციებს და უჩვენებს შედეგებს.

კომპიუტერის ორი ძირითადი სახე არსებობს: ანალოგური და ციფრობრივი. ანალოგური კომპიუტერი, რომელიც უკავშირდება ლოგარითმულ სახაზავსა და ლოგარითმების ტაბულას (იგი ამჟამად თითქმის გამოსულია ხმარებიდან), იყენებს ვოლტების სიძლიერეს, რათა აჩვენოს რიცხვების სიდიდე (ანალოგურია მაგალითად, სპიდომეტრი და ვატების საზომი ხელსაწყო), მაშინ როცა ციფრობრივი კომპიუტერი იყენებს ელექტრულ სიგნალებს ჩართვა-გამორთვის ფორმით. საზოგადოება ციფრობრივ კომპიუტერს ძირითადად ხელის კალკულატორის და სხვა ჭკვიანი მოწყობილობების (საბეჭდი მანქანის, სარეცხი მანქანის) გავრცელებით გაეცნო.

ციფრობრივი კომპიუტერი შედგება ოთხი მთავარი ნაწილისაგან:

1. პროცესორი, რომელიც ასრულებს ბრძანებებს, არითმეტიკულ, ლოგიკურ ოპერაციებს შენახულ მონაცემებზე.

2. მახსოვრობა, ანუ ინფორმაციის შესანახი ადგილი.

3. ინფორმაციის შესაყვან-გამოსაყვანი მოწყობილობა. ინფორმაცია ხშირად შეჰყავთ დაბეჭდვით (კლავიატურის გამოყენებით) ან დისკეტების, კასეტების საშუალებით. გამოსაყვანი ინფორმაცია კი გამოდის ეკრანზე, პრინტერებზე (საიდანაც შეიძლება ტექსტის ამობეჭდვა) და დისკეტებზეც.

4. საკომუნიკაციო მოწყობილობები, რომლებიც საშუალებას აძლევენ კომპიუტერს, „ესაუბროს" სხვა მანქანა-მოწყობილობებს და შორს მყოფ ადამიანებს. ეს მოწყობილობა შეიცავს მოდემებს, რომელიც აკავშირებს კომპიუტერს სატელეფონო ხაზთან და ქსელებს, რომელიც უფლებას აძლევს მანქანას, სხვა მანქანას ესაუბროს დიდი სისწრაფით.

თანამედროვე კომპიუტერები მათი ზომისა და შესაძლებლობების მიხედვით სამ ჯგუფად კატეგორიად იყოფა: მიკროკომპიუტერები, მინი კომპიუტერები და მეინფრეიმები. მიკროკომპიუტერები ჩვეულებრივი კომპიუტერებია, რომელიც ყველას გვინახავს, როგორიც არის მაგალითად IBM PC. მიკროკომპიუტერს ახევე პერსონალურს, ან სამაგიდო კომპიუტერს უწოდებენ, რადგან მასთან ერთი ადამიანი მუშაობს და ის მაგიდაზე თავისუფლად ეტევა. პატარა, ზოგადი გამოყენების მიკროკომპიუტერს „ნოუთბუქს" ან „ლეპთოფს" უწოდებენ, იმიტომ რომ, ის პატარა ზომისაა, თავისუფლად ეტევა ჩანთაში და შეიძლება მუხლებზე დაიდო და ისე იმუშაო. ყველაზე პატარა მიკროკომპიუტერია, ალბათ, „პალმთოფი", რომელიც ხელის გულზე ეტევა. ხოლო ყველაზე დიდი მიკროკომპიუტერია „უერქსთეიშენი". ასეთ კომპიუტერს ფართოდ იყენებენ ინჟინრები პროექტების შესადგენად და ახალი პროდუქციის შესამუშავებლად.

მინიკომპიუტერები მიკროკომპიუტერებზე დიდია. გარდა ამისა, ისინი უფრო ჩქარა მოქმედებენ და მეტი ინფორმაციის შენახვაც შეუძლიათ. მინიკომპიუტერზე ერთდროულად რამდენიმე ადამიანს შეუძლია მუშაობა და მნიშვნელოვანი პრობლემების გადასაჭრელადაც გამოიყენება. პატარა ან საშუალო ზომის კომპანია მინიკომპიუტერს გადასახადების გამოსათვლელად და სხვა მიზნებისათვის იყენებს.

ყველაზე დიდი კომპიუტერი „მეინფრეიმია". დიდ კომპანიას შეიძლება ჰქონდეს ერთი ან მეტი „მეინფრეიმი" ბიზნესთან დაკავშირებული გამოთვლებისათვის. მას შეუძლია, წამებში ამოხსნას ისეთი ამოცანები, რომლისაც მინიკომპიუტერზე დღეებიც კი დასჭირდებოდა და მასთან ერთდროულად რამდენიმე ადამიანს შეუძლია მუშაობა. ყველაზე დიდი „მეინფრეიმი" სუპერკომპიუტერია და ის ყველაზე რთულ ამოცანათა სისტემის ამოსახსნელად გამოიყენება. თუკი 1950-იან წლებში „მეინფრეიმ" კომპიუტერებს შეეძლო წამში 50 დავალების შესრულება, დღეს ბევრად უფრო პატარა ზომის კომპიუტერს 20 მილიონზე მეტი დავალების შესრულება შეუძლია წამში.

ამგვარად, ამ მოკლე დროში კომპიუტერის ზომასა და სისწრაფეში უდიდესი ცვლილებები მოხდა.

კომპიუტერის სიტყვასიტყვითი განმარტებაა: „მოწყობილობა დათვლისა თუ გამოთვლისათვის". ამდენად, ყველაზე პირველ „კომპიუტერად" შეიძლება მივიჩნიოთ „აბაკი" (abacus) - ნვ.წ. ალ-მდე 2000 წლის ძვ. საბერძნეთში, რომში და მოგვიანებით კი ევროპაში გამოყენებული სპეციალური დანაწევრებული დაფა. „აბაკის" შემდგომ კომპიუტერის წინაპრად

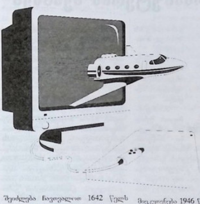

შეიძლება ჩავთვალოთ 1642 წელს ბლეზ პასკალის მიერ გადასახადების გამოსათვლელად შექმნილი მექანიკური მანქანა. ეს მანქანა 1670 წელს გოთფრიდ ფონ ლაიბნიცმა გაუმჯობესებული სახით წარმოადგინა. ლაიბნიცის მანქანას შეეძლო მიმატება, გამოკლება, გამრავლება, გაყოფა და კვადრატული ფესვების გამოთვლაც კი. დაახლოებით ორი საუკუნის შემდეგ, კერძოდ, 1842 წელს ჩარლზ ბაბიჯმა დაგეგმა ანალიტიკური ძრავი ზოგადი გამოთვლების ავტომატური შესრულებისათვის. ამ მანქანის პროგრამისტი, ბაირონის ქალიშვილი ლედი ადა ლოველასი, ასევე კომპიუტერის ისტორიაში პირველი პროგრამისტი გახლდათ.

ყველა ზემოხსენებული ნიმუში წარმოადგენდა ცდებს მექანიკური გამოთვლითი მოწყობილობების განვითარებაში.

მხოლოდ 1890 წელს, ჰერმან ჰოლერისმა შექმნა პირველი (სპეციალური მიზნის მატარებელი) კომპიუტერი, რომელიც იყენებდა ელექტრულ სენსორებს. ამ გამოგონებამ და ჰოლერისის წამოწყებულმა კომპანიამ ხელი შეუწყო მოგვიანებით კომპიუტერული ინდუსტრიის გიგანტის IBM-ის ანუ საერთაშორისო ბიზნესის მანქანების კორპორაციის შექმნას.

როგორც ცნობილია, კომპიუტერი მისი განვითარების მიხედვით ხუთ თაობად იყოფა. თაობებად დაყოფა იწყება 1939 წლიდან, როდესაც აიოვას უნივერსიტეტის დოქტორმა ჯონ ათანასოვმა, თავისი ასპირანტებისთვის მათემატიკური გამოთვლების ჩასატარებლად შექმნა პირველი ელექტრონული ციფრობრივი კომპიუტერი. ამავე, პირველი თაობის კომპიუტერებს მიეკუთვნება 1946 წელს პენსილვანიის უნივერსიტეტში შემუშავებული კომპიუტერი სახელწოდებით ENIAC. ის აშშ-ს ჯარის დაფინანსებით შეიქმნა და მას ამინდის გამოსაცნობად, ბალისტიკური ტაბულისა და ატომური ქვერგის გამოსათვლელად იყენებდნენ. ENIAC-ი 30 ტონას იწონიდა და ერთ დიდ ოთახს იკავებდა. მის დასაპროგრამებლად ინჟინრებს უხდებოდათ ასობით მავთულისა და ათასობით ჩამრთველის დაკავშირება. ამიტომ 1946 წელს პრინსტონის უნივერსიტეტის დოქტორმა ჯონ ფონ ნოიმანმა წამოაყენა იდეა ისეთი კომპიუტერისა, რომლის პროგრამაც შეინახებოდა კომპიუტერის მახსოვრობაში და აღარ იქნებოდა საჭირო ამდენი მავთულისა და ჩამრთველის გამოყენება. ფონ ნოიმანის პროექტი წარმატებული აღმოჩნდა, მან გაამარტივა კომპიუტერის დაპროგრამება და ის დღევანდელი ციფრობრივი კომპიუტერის საფუძველია. ამ პროექტიდან რამდენიმე წლიწადში IBM-მა პირველი პროგრამული ენა FORTRAN-ი შექმნა. ეს ენა გამოიყენებოდა საინჟინრო და სამეცნიერო პრობლემების გადასაწყვეტად და მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო კომპიუტერის ისტორიაში.

1958 წელს კი ისევ IBM-მა წარმოადგინა ახალი, ტრანზისტორის შემცველი კომპიუტერი და ეს წელი მიჩნეულია კომპიუტერის მეორე თაობის ათვლის წერტილად.

1964 წელს ისევ და ისევ IBM-მა კომპიუტერი უკვე ინტეგრალური ჯაჭვების გამოყენებით წარმოადგინა და მას IBM 360 დაერქვა. ამ სახის კომპიუტერები მესამე თაობას მიეკუთვნებიან.

მეოთხე თაობის კომპიუტერის ავტორად მიჩნეულია კომპანია ALTAIR, რომელმაც 1975 წელს შეიმუშავა პირველი მინიკომპიუტერის ნიმუში. ამავე წელს, უილიამ ბილ გეითსმა და პოლ ალენმა დააარსეს მაიკროსოფთ კორპორეიშენი (Microsoft Corporation). 1976 წელს კი ს. ვოზნიაკმა და ს. ჯობსმა დააარსეს მიკროკომპიუტერების ერთ-ერთი პირველი და ძალზე გავლენიანი მანუფაქტორი Apple Computer inc-ი, რომელმაც მოგვიანებით წარმოადგინა „მაკინთოში"- პირველი ფართოდ გავრცელებული კომპიუტერი „აიქონ"-ის, „უინდოუს"-ისა და „მაუს"-ის გამოყენებით, რამაც გარკვეულწილად გაიოლა და იმავდროულად დააჩქარა მუშაობის პროცესი.

ამავე პერიოდში კიდევ ერთი ღირსშესანიშნავი მოვლენა მოხდა, კერძოდ, 1989 წელს „მაიკროსოფთმა" წარმოადგინა პროგრამა „უინდოუსი" (Windows) IBM-ის კომპიუტერისათვის. ამავე წელს დაიწყო ისტორია კომპიუტერის მეხუთე თაობისა, რომელიც დღემდე გრძელდება და ცალკე განხილვის საგნად მიგვაჩნია.

თევზი, რომელსა არაბულად ჰრქვან რუთი

XII საუკუნის ეს ასტროლოგიური თხზულება 1975 წელს გამოსცა აკადემიკოსმა აკაკი შანიძემ. წინამდებარე მონაკვეთის - თევზები (19.02-20.03) - გამოქვეყნებით დავასრულეთ წიგნის ერთი ნაწილის - ეტლთათვს - გამოქვეყნება.

ႤႲႪႧႠ ႣႠ ႸႥႣႧႠ ႫႬႠႧႭႡႧႠႧႥႱ

თევზისა ბურჯი მუშთარისა სახლი არს და მთიებისა შარაფი და ოტერიდისა ჰუბუტი და ვაბალი. ღამისაჲ არს და ჩრდილოჲსაჲ და წყლისაჲ. და დედალი არს და გრილი და ნედლი არს. და კაცისა ნივთთაგან ბალღამი მისი არს.

საბერძნეთისა კუნძულნი და ბუხარაჲ ქალაქი. და ადგილთაგან მონასტერნი და დიდნი ზღუანი და ღრმანი ტბანი, უფსკრულნი და წყლისა სანადირონი და სულიერთაგან თევზნი ყოველნი, და მარგალიტი და დედაჲ მისი მისნი არიან.

და ორი ბუნებაჲ არს. და კაცისა ნივთთაგან ბალღამი მისი არს. და ორი ბუნებაჲ არს, ამისთჳს რომელ ნახევარი პირველი ნაწილი მისი ზამთრისაჲ არს და ნახევარი შემდგომი ნაწილი მისი გაზაფხულისაჲ არს. და ამას ბურჯსა შიგან რაჲ იყოს მზე, ადრე აღმოსჩნდების და გვიან ჩაჩნდების. და დღეთაგან მისი ხუთშაბათი არს. ეჩ-მოჲ არს და მრავალშჳლი.

და ესე ბურჯი მთავართა, მღდელთა და საპატიოთა კაცთა ეტლი არს. და კაცისა ასოთაგან კოჭთათგან და ტერფნი მისნი. და ქალაქთაგან შამთა ქალაქი და ლუნძთა ქალაქნი და ალექსანდრიაჲ და ჴელისუფალთაგან მენავენი, მეთევზენი და მეტივენი.

ვინცა ამას ეტლსა ზედა იშვას, კაცი იყოს პირ-ქაჩლუჩი და მესახედავად შუენიერი, ასო-ქაჩლუჩი, სირც-წმიდაჲ და თეთრი, თავ-ცოტაჲ და შავი თუალისაჲ უფროისი თეთრისაგან. და ხოგი მჭლე და ხოგი ლაშ-ფართოჲ. ცნობილი და სიტყუა-წყლიანი, ოქროჲსა და საქონლისაგან რიჭიკიანი. შავის მოყუარე და ღირსობის მოყუარე, დუაწლის მოყუარე და ბრძენი, ანუ მართალი. და რაჲცა წყლისა ნადირობაჲ და ჴელისუფლობაჲ იყოს, იგი უფრო აშენოს. და მისთჳს მეზავრობაჲ კარგი არს. მკერდსა ანუ გუერდსა ანუ მუცელსა ნიშანი იყოს.

ესე ბურჯი სამ-ნაწილი არს: პირველი ნაწილი ათ დარაჯამდის ზუჰალისაჲ არს და მეორე ნაწილი ოც დარაჯამდის მუშთარისაჲ არს და მესამე ნაწილი ოცდაათ დარაჯამდის მარიხისაჲ არს.

ვინცა ზუჰალისა ნაწილსა ზედა იშვას, კაცი იყოს შავ-გრემანი, ტანად გრძელი და თმა-მცირე და მუცელ-დიდი და მჭამელი, გემო-დიდი, სიძვის მოყუარე და კაცთა წინა პატიოსანი.

და თუ მუშთარისა ნაწილსა ზედა იშვას, კაცი იყოს გლახაკთ მოწყალე, მლოცავი, სასულიეროჲსა საქმისა მოქმედი, ბრძენი, ღირსი და გონიერი და ვაჭრობის მოყუარე და ვაჭრობისაგან რიჭიკიანი. და წჳვსა ზედა ნიშანი იყოს.

და თუ მარიხისა ნაწილსა ზედა იშვას, კაცი იყოს ქაჩლუცი, თუალ-მანსი, ჭაბუკი და უხვ, მრავალთ მოყუარე და ჴორცთა შიგან ზნე რაიმე ჰქონდეს. და ფერჴსა ზედა ანუ თავსა წყლული ანუ დაკოდილობაჲ შეხუდეს.

ვინცა მეთორმეტესა და მეოცესა დარაჯასა ზედა იშვას, ბედიანი იყოს. და შაბათი დღე არ აშენდეს.

აღიარება გოეთეს მთარგმნელთა კონგრესზე

1999 წლის 18 აგვისტოს გერმანიის ქალაქ ერფურტში (თიურინგია) საზეიმოდ გაიხსნა გოეთეს მთარგმნელთა კონგრესი, რომელშიც მონაწილეობდა მსოფლიოს 20 ქვეყნის 34 მთარგმნელი. თიურინგიის სახელმწიფო კანცელარიის სხდომათა დარბაზში კონგრესის მონაწილეებს მიესალმნენ გოეთეს საერთაშორისო საზოგადოების ახლადარჩეული პრეზიდენტი, პროფ. ოტტო გოლდე და თიურინგიის სახელმწიფო მინისტრი, პროფ. მიხაელ კრაპე. კონგრესის მუშაობის ორგანიზება უკისრია გოეთეს საერთაშორისო საზოგადოების ყოფილ, ამჟამად კი საპატიო პრეზიდენტს პროფ. ვერნერ კელერს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბ-ნი ვ. კელერი საქართველოს გოეთეს საზოგადოების ძველი და ერთგული მეგობარია, და, ქართველი მთარგმნელების - **დალი ფანჯიკიძისა და ნანა გოგოლაშვილის** მიწვევა კონგრესზე სწორედ მისი მონაწილეობით მოხდა. ორიოდე წლის წინ კი ბ-ნმა კელერმა მთარგმნელებს გოეთეს ემბლემატიკური რომანების: „ჩემი ცხოვრება. პოეზია და სინამდვილე“ და „ვილჰელმ მაისტერის“ თარგმნა შესთავაზა (პირველი - დალი ფანჯიკიძეს, მეორე - ნანა გოგოლაშვილს).

აქვე უნდა აღინიშნოს ის ყურადღება, რომელსაც იჩენს მთარგმნელების მიმართ საქართველოს გოეთეს საზოგადოების ყოფილი, ამჟამად კი საპატიო პრეზიდენტი, პროფ. გოგი ლომჯარია.

ერფურტის მთარგმნელთა კონგრესზე დალი ფანჯიკიძემ წაიკითხა მოხსენება: „გოეთეს ლირიკის ქართული თარგმანები“, ხოლო ნანა გოგოლაშვილმა თავისი მოხსენება მიუძღვნა: „ძველად“ ხათარგმნელი მხატვრული ტექსტების სემიოტიკური და ონტოლოგიური პრობლემებს. განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია სესიის სხდომაზე ნანა გოგოლაშვილის თარგმანის თეორიის ახალი პარადიგმის შექმნასთან დაკავშირებული მოსაზრებებმა. ქართველი მთარგმნელების ორივე მოხსენებამ გამოხმაურება ჰპოვა კონგრესის მონაწილეთა შორის, რაც საგანგებოდ აღინიშნა კიდეც კონგრესის დახურვის დღეს გამართულ პლენარულ სხდომაზე.

კონგრესს ესწრებოდნენ იაპონელი, ინგლისელი, ესპანელი, ჩინელი, კორეელი, რუსი, უკრაინელი, ლიტველი და სხვა ქვეყნების მთარგმნელები.

აღნიშნული კონგრესი კიდევ იმით იყო ღირსშესანიშნავი, რომ ქართველი მთარგმნელები აქ პირველად გამოვიდნენ დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით, და, პირველად აღარ ჰქონდათ შეგრძნება იმისა, რომ „მძლე კეშორში“ შემავალი უსახელო ქვეყნის „ვიღაცები“ იყვნენ. ერფურტის კონგრესი თითქოსდა იყო „სახიცე ქვა“, რათა საქართველოს წარმომადგენლებს გასჩენოდათ რწმენა იმისა, რომ მთელი მსოფლიოთან ნამდვილი პრაქტიკოსი მთარგმნელები თუ თარგმანის თეორეტიკოსები უფრო პროფესიონალიზმით და უფრო თავიანთი მოღვაწეობით მიიჩნევ საყოველთაობის ვერ დაიფიქრებდნენ

სტუდენტური სპექტაკლი

თსუ კლასიკური ფილოლოგიის, ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეცისტიკის ინსტიტუტის დაარსების სამი წლისთავს მიეძღვნა სპექტაკლი „ტროელი ქალები“. დადგმა განახორციელეს კლასიკური ფილოლოგიის განყოფილების III კურსის სტუდენტებმა: **ნინო მეკვრიშვილმა, თამარ ჭეიშვილმა, ნინო კუკაძემ, მაკა მახარობლიძემ, გონა მაისაიამ, ნანა შავაქიძემ, ქსობორჩხაძემ, მაია ლორიამ, მაია ცისკაძემ, გიორგი ქავჯაიამ** (მაგისტრატურის I კურსი). მათ უხელმძღვანელა **ეკა ლორთქიფანიძე** (ას. ბერძნ. განყ. III კ.). სპექტაკლს გასდევდა ტექსტიდან შერჩეული შესაბამისი მუსიკალური ფონი და წარმოდგენილი იყო ხალხური ცეკვის რეპერტუარი.

სპექტაკლზე მუშაობის პროცესი საინტერესოდ წარიმართა. თავდაპირველად სტუდენტებმა ძველი ბერძნულიდან თარგმნეს ევრიპიდეს „ტროელი ქალები“, ეს ტრაგედია ქართულად არ იყო თარგმნილი. შემდეგ დაიწყო სცენარის დამუშავება, რომელშიც ხილული ცოცხალი პასაჟები ძველბერძნულ ენაზე. მერე გაიწაფნენ როლებში და ყველაფერი ისე წარიმართა, როგორც თეატრში. მოიწვიეს კლასიკური ფილოლოგიის განყოფილების კურსდამთავრებული რეჟისორი ქ-ნი გულიკო ბეჟიტაშვილი.

ახალგაზრდებმა ჭეშმარიტად დიდი სიყვარული და ერთგულება გამოიჩინეს მუშაობის პროცესში. დილიდან გვიანობამდე მუშაობდნენ ინსტიტუტის კლუბის სცენაზე. შემდეგ კი არ ე...

2000 წლის 12 მარტი საზეიმოდ დაამახსოვრდებათ არა მარტო სპექტაკლის მონაწილეებს, არამედ მათ მასწავლებლებსა და ყველა სტუმარს, რომელთაც გულწრფელი ტაშით დააჯილდოვეს მსახიობები. ინსტიტუტის დირექტორმა პროფ. რისმაგ გორდეზიანმა პრემიად 1000 ლარი

გამოყო. ბ-ნი რისმაგის თაოსნობით დიდად განიხილება სპექტაკლის წარმატება.

ევრიპიდეს „ტროელი ქალების“ დადგმით განვლილი წლების მრავალი თაობის ოცნება განხორციელდა, ამიტომაც თამამად შეიძლება ითქვას, რომ სტუდენტებთან ერთად მათი მასწავლებლების ახალგაზრდობაც იდგა სცენაზე. ამისთვის მადლობას ვუხდით ჩვენს სტუდენტებს და მომავალ წარმატებებს ვუსურვებთ.

ქეთევან აბესაძე, რუსუდან ცანავა

შეცდომის გასწორება

„ბ.ე.“-ს წინა (1-2) ნომერში გამოქვეყნებულ ლ. ღვინჯილიას წერილში გაიპარა რამდენიმე შეცდომა. საჭიროდ მიგვაჩნია გასწორდეს: II სვეტის ბოლო აბზაცის დასაწყისი: „ანალოგიური მოდელით შექმნილი...“ III სვეტის ბოლო აბზაცის დასაწყისი: „დიდად მნიშვნელოვანი იქნებოდა“...

მოუსმინოთ პატარებს

მოგვითხრობს *გურამ ბედოშვილი*

პატარა **თინიკო გრიგოლიას** თავისი მამა ისე უყვარს, მთელს თუ არა, ნახევარ ქვეყანას მაინც ურჩევნია. გაიღვიძებს ღამით და უმალ მამას უძახის:

- მამა, მამა! თიკოს წყალი უნდა!

თქმა და შესრულება ერთია.

ერთხელაც გვიან ღამით გაიღვიძა.

- მამა, მამა, მამა!..

მამიკოს ღრმად ეძინა, თიკოს ხმა არ გაუგონია.

დედამ ქალიშვილს უსაყვედურა.

- მამა დაღლილია, არ გააღვიძო. რა გინდა, აგერ არ ვარ? მე რატომ არ მეძახი?

- შენ გეძახი, დედიკო, შენ! - მიუგო თიკომ და თან დაამატა:

- შენ გეძახი, ოღონდ - რუსულად!..

* * *

ლელუკა გრიგოლია მეოთხე კლასში სწავლობს. ქართულის მასწავლებელმა მოწაფეებს დავალება მისცა:

- აღწერეთ, როგორია თქვენი მამა!

ლელუკამ დავალება ლამის პირველმა დაწერა:

- ჩემი მამიკო არის მხატვარი. მოქანდაკე. უყვარს ჭადრაკი, თამაში მეც მასწავლის. მამიკო არის ოდნავ მელოტი და ძალიან კარგი დიასახლისი!

- როგორ თუ დიასახლისი? - შეეკითხა მასწავლებელმა.

-სანამ დედა კლინიკიდან დაბრუნდება, მამიკო ჭრელი წინსაფრით სამზარეულოში ტრიალებს და ძალიან, ძალიან გემრიელ, ჩვენ რომ გვიყვარს, ისეთ გემრიელ კერძებს გვიმზადებს!

* * *

ხუთი წლის **სოფიკო ბედოშვილი** დედამ, ბებიამ და ბაბუამ ბავშვთა სტომატოლოგიურ კლინიკაში წაიყვანეს: სახუმარო ამბავი ხომ არ იყო, სოფო-ქალს წინა ორი კბილი ერყეოდა.

სოფიკო სავარძელში თვითონ, დედის, ბებიის და ბაბუის დაუხმარებლად ჩაჯდა. მაია ექიმი აღტაცებას ვერ მალავდა. მან გოგონას თმაზე ხელი გადაუსვა, მოეფერა და ჰკითხა:

- რა გქვია?

- სოფიკო.

- რა ლამაზი სახელია!

- ბებიის მოსახელეა! - თქვა დედამ.

- რამდენი წლის ხარ?

- ხუთის! - ყველას დაასწრო ბაბუამ.

- არა! მე ვარ ხუთი წლის და სამი თვის!... და კიდევ ოცი დღის!

- ოჰო! - გაიცინა მაია ექიმმა,- დიდი გოგო ყოფილხარ!

- დიდია, დიდი! - ერთხმად თქვეს დედამ, ბებიამ და ბაბუამ.

- დე! - მიაშველა სოფიკომ დედას,- ვიცი ახლა ყველას, თქვენც და მაია ექიმსაც, გეშინიათ, ვაი თუ კბილის ამოღების შემეშინდეს! არადა, გაიგებთ, ისე ამოიღებს, ოდნავადაც ვერაფერს გაიგებთ!

ბესარიონ ჟორჟენაძის საზოგადოების ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი და გამომცემელი
გიორგი გოგოლაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე
კახა გაბუნია

პასუხისმგებელი მდივანი
ჭაბუკა ქირია

დირექტორი
მირიან ხაჭვანი

კონსულტანტი
იოსებ ჭუმბურიძე

რედაქტორები:
ციცინო (ნინო) კვანტალიანი,
მარინე კიკონიშვილი,
ნანა ლოლაძე,
რამაზ ქურდაძე,
ნინო ჭუმბურიძე.

მხატვრული რედაქტორი
ირაკლი ავალიანი

მხატვარი
გია ლაშხი

რედაქციის გამგე
მაია კობიაშვილი

სარედაქციო საბჭო:
მარინე ბერიძე,
გენადი ბურჭულაძე,
ლეილა გეგუჩაძე,
ქეთევან დათუკიშვილი,
რუსუდან ლანდია,
ნანა ურთაშვილი,
მიხეილ ქურდიანი,
ლევან ლეინჯილია,
ინგა ლუტიძე,
გიორგი წიბახაშვილი,
თამაზ ხმალაძე,
ნინო ჯორბენაძე.

ტექნიკური რედაქტორი
ნინო კვანტალიანი

რეგისტრირებულია ქ. თბილისის მთაწმინდის რაიონის სასამართლოს მიერ 12.04.99. № 4/9-88.

მისამართი:
პ. ინგოროყვას ქ. №8
ტ. 99-80-46

ინდექსი 76016

ეროვნული
ბიბლიოთეკა